

การพัฒนาแนวคิดในสังคมญี่ปุ่นภายใต้ความเชื่อเรื่องพลังเหนือธรรมชาติ
ในลัทธิชินโตผ่านผลงานการ์ตูนอนิเมชันของฮายาโอะ มียาซากิ

นางสาวอณงค์นาถ น้อยพันธุ์
รหัสนักศึกษา 05550730

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา

ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อบทความวิจัย

การพัฒนาแนวคิดในสังคมญี่ปุ่นภายใต้ความเชื่อเรื่องพลังเหนือธรรมชาติในลัทธิชินโตผ่านผลงานการ์ตูนอนิเมชันของฮายาโอะ มียาซากิ

ชื่อ-นามสกุลนักศึกษา

นางสาวอนงค์นาถ น้อยพันธุ์ รหัสประจำตัว 05550730

ชื่อ-นามสกุลอาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญส่ง ชัยสิงห์กานานนท์

สาขาวิชา

เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา

2558

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อลัทธิชินโตเกี่ยวกับพลังธรรมชาติของสังคมญี่ปุ่นในอดีตถึงปัจจุบันผ่านผลงานการ์ตูนอนิเมชันของ ฮายาโอะ มียาซากิ และเพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างความเชื่อของคนญี่ปุ่นกับการ์ตูนอนิเมชันในการพัฒนาแนวคิดของคนญี่ปุ่น ศาสนาชินตานั้นมีบทบาทที่สำคัญที่เกี่ยวกับการวางรากฐานวัฒนธรรมญี่ปุ่นตั้งแต่เดิมจนถึงปัจจุบัน และได้มีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมต่างชาติที่จะจัดส่วนผสมกลมกลืนกันแต่ให้ญี่ปุ่นมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เมื่อกล่าวถึงชินโต สิ่งแรกๆ ที่นึกถึงคงเป็นเรื่องราวระหว่างมนุษย์และเทพเจ้าหรือพระเจ้า (Kami) ของญี่ปุ่น คือสิ่งเหนือธรรมชาติที่มนุษย์นับถือหรือสิ่งที่ทำให้มนุษย์เกิดความหวาดกลัวต่อเทพเจ้าจนกำเนิดเป็นความเชื่อหรือศาสนาเหมือนกับในสังคมไทยและสังคมอื่นๆ คำว่า “คามิ” ในความหมายที่นิยมกันนั้น หมายถึงเทพเจ้าทั้งหมดที่อยู่ในสวรรค์และในโลกอันปรากฏอยู่ในตำนานนิยายทั้งหลายเหมือนกฎวิญญูณที่เป็นที่สักการบูชากันอยู่ตามวิหารชินโตทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรืออะไรก็ตามที่เป็นสิ่งที่น่าเลื่อมใส สิ่งที่ทำให้เกิดความน่าเกรงขามก็จะถูกเรียกว่าคามิได้เช่นกัน

จากการศึกษาปรัชญาชินโตเกี่ยวกับเรื่องธรรมชาติทำให้เข้าใจแนวคิดในการสร้างการ์ตูนอนิเมชันของฮายาโอะ มียาซากิมากขึ้น การ์ตูนอนิเมชันของเขาได้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดศาสนาชินโตในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องเทพเจ้า ซึ่งเชื่อว่าเทพเจ้าเป็นผู้สร้างสรรค์สิ่งต่างๆ และมีอำนาจเหนือมนุษย์ อาศัยอยู่อย่างกลมกลืนกับธรรมชาติถึงแม้ประเทศญี่ปุ่นจะมีการพัฒนาเทคโนโลยีให้

ก้าวหน้า การเดินทางพัฒนาประเทศมีผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแนวคิดต่างๆ ก็ได้ทำให้ญี่ปุ่น
เปลี่ยนความเป็นตัวเอง เพียงแต่ญี่ปุ่นนั้นยังคงผูกพันกับความคิดพื้นฐานเก่าแก่ที่ให้ความสำคัญกับ
โลกและพลั้งธรรมชาติ

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากผู้ศึกษาได้รับความช่วยเหลือจากผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญส่ง ชัยสิงห์กานานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาบทความวิจัยฉบับนี้ ผู้ให้ความอนุเคราะห์และสละเวลาในการให้ความรู้ คำแนะนำ และคำปรึกษา ตลอดจนทุกขั้นตอนการทําบทความวิจัย นับเป็นความอนุเคราะห์ต่อผู้ศึกษาอย่างมาก

ผู้ศึกษาขอขอบคุณคณาจารย์คณะอักษรศาสตร์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาแก่ผู้ศึกษา รวมทั้งขอบคุณเจ้าหน้าที่คณะอักษรศาสตร์ที่อำนวยความสะดวกในการจัดทําบทความวิจัยด้วยดีเสมอมา

ขอบคุณครอบครัวที่สนับสนุนการศึกษาและให้กำลังใจเสมอมา

ขอบคุณเจ้าหน้าที่หอสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากรที่ให้ความช่วยเหลือและความสะดวกในการค้นคว้าข้อมูลในการทําบทความวิจัย

ขอบคุณเพื่อนสาขาวิชาเอเชียศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจเป็นแรงผลักดันในการจัดทําบทความวิจัยเรื่องนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	๗
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	3
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	3
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย.....	3
1.5 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	4
2 ความเชื่อลัทธิชินโตเกี่ยวกับพลัทธิธรรมชาติของสังคมญี่ปุ่นในอดีตถึงปัจจุบัน	
2.1 ความเป็นมาของชินโต.....	7
2.2 เทพเจ้า พลังเหนือธรรมชาติ (คามิ) ในชินโต.....	8
2.2.1 ตำนานแห่งเทพ.....	9
2.2.1.1 เทพอิซานากิ – อิซานามิ.....	9
2.2.1.2 เทพอมาเตระสุ.....	10
2.2.1.3 เทพทซุกิโยเมะ.....	11
2.2.1.4 เทพซุซานโนะวู.....	12
2.2.1.5 เทพอเมโนะ อุซุเมะ.....	12

	2.2.1.6 เทพคาคุตซุชิ.....	12
	2.2.1.7 เทพนินิกิ.....	13
	2.2.1.8 จิมนู เท็นโน.....	13
	2.2.1.9 คามิ.....	14
	2.3 ชินโตกับสังคมญี่ปุ่น.....	14
	2.4 ชินโตกับพลังเหนือธรรมชาติ (เทพเจ้าหรือคามิ) ในสังคมญี่ปุ่น.....	18
3	ความเชื่อลัทธิชินโตเกี่ยวกับพลังธรรมชาติที่ปรากฏใน	
	ผลงานการ์ตูนอนิเมชันของ ฮายาโอะ มิยาซากิ.....	21
	3.1 ประวัติฮายาโอะ มิยาซากิ.....	21
	3.2 การ์ตูนอนิเมชันของ ฮายาโอะ มิยาซากิ.....	23
	3.2.1 The Castle of Cagliostro.....	24
	3.2.2 Nausicaä of the Valley of the Wind.....	25
	3.2.3 Castle in the Sky.....	26
	3.2.4 My Neighbor Totoro.....	27
	3.2.5 Kiki's Delivery Service.....	28
	3.2.6 Porco Rosso.....	29
	3.2.7 Princess Mononoke.....	31
	3.2.8 Spirited Away.....	32
	3.2.9 Howl's Moving Castel.....	33
	3.2.10 Ponyo.....	35

3.2.11	The Wind Rises.....	36
3.3	ความเชื่อลัทธิชินโตเกี่ยวกับพลังธรรมชาติที่ปรากฏในการ์ตูน.....	37
3.3.1	ความเชื่อลัทธิชินโตเกี่ยวกับพลังธรรมชาติที่ปรากฏในรูปของ เทพเจ้าหรือคามิ.....	37
3.3.2	ความเชื่อลัทธิชินโตเกี่ยวกับพลังธรรมชาติที่ปรากฏในรูปแบบ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ.....	43
3.3.2.1	ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ในลักษณะพึ่งพาอาศัย.....	43
3.3.2.2	ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ในลักษณะความขัดแย้ง.....	44
4	การพัฒนาแนวคิดของคนญี่ปุ่นที่สะท้อนผ่านการ์ตูนอนิเมชัน ของฮายาโอะ มียาซากิ.....	46
4.1	ความเชื่อของคนญี่ปุ่นในการ์ตูนอนิเมชันของฮายาโอะ มียาซากิ.....	46
4.2	การ์ตูนอนิเมชันของฮายาโอะ มียาซากิกับการพัฒนาแนวคิดของคนญี่ปุ่น	47
5	สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	50
5.1	สรุปผลการศึกษา.....	50
5.2	ข้อเสนอแนะ.....	52
	บรรณานุกรม.....	54

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันแนวคิดที่มีต่อศาสนาของสังคมญี่ปุ่นมีความหลากหลายทางด้านความเชื่อมาก มีความอิสระในการนับถือศาสนาและความเชื่อ บางคนบอกว่าตนเองไม่นับถือศาสนาใดๆเลย หรือบางคนนับถือศาสนาหลายศาสนาพร้อมๆ กันตามแนวคิดของตนเอง (บัณฑิต ประดิษฐฐานวณิช, 2539: 106) แต่กระนั้นศาสนาดั้งเดิมของคนญี่ปุ่นอย่างชินโตได้ถือเป็นจิตวิญญาณของคนญี่ปุ่น ถึงแม้ว่าจะเป็นความเชื่อที่เก่าแก่แต่ก็ยังคงปรากฏอยู่ในสังคมญี่ปุ่นจนถึงปัจจุบันก็เพราะพวกเขาเชื่อและยังปฏิบัติตามอย่างความเชื่อนั้น

มูราโอกะ ทสึเนทสึงู (Muraoka Tsunetsugu) ผู้เป็นนักศึกษาแนวหน้าของญี่ปุ่น มีความเห็นว่า “ศาสนาชินโตนับมีบทบาทที่สำคัญที่เดียวต่อการวางรากฐานวัฒนธรรมญี่ปุ่นตั้งแต่เดิมจนถึงปัจจุบัน และได้มีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมต่างชาติที่จะจัดส่วนผสมกลมกลืนกันแต่ให้ญี่ปุ่นมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง” (เพ็ญศรี กาญจนมัย, 2524: 3) เมื่อกล่าวถึงชินโต สิ่งแรกๆ ที่นึกถึงคงเป็นเรื่องราวระหว่างมนุษย์และเทพเจ้าหรือพระเจ้า (Kami) ของญี่ปุ่น คือสิ่งเหนือธรรมชาติที่มนุษย์นับถือหรือสิ่งที่ทำให้มนุษย์เกิดความหวาดกลัวต่อเทพเจ้าจนกำเนิดเป็นความเชื่อหรือศาสนาเหมือนกับในสังคมไทยและสังคมอื่นๆ แต่ชินโตมีความแตกต่างออกไปคือ คำว่า “คามิ” ในความหมายที่นิยมกันนั้น หมายถึงเทพเจ้าทั้งหมดที่อยู่ในสวรรค์และในโลกอันปรากฏอยู่ในตำนานนิยายทั้งหลาย ยิ่งกว่านั้นคามิยังเหมือนภูตวิญญาณที่เป็นที่สักการบูชากันอยู่ตามวิหารชินโตทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ นก สัตว์ ต้นไม้ พืช ภูเขา มหาสมุทร ทั้งหมดนี้หรืออะไรก็ตามที่เป็นสิ่งที่น่าเลื่อมใส เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความน่าเกรงขาม ก็จะถูกเรียกว่าคามิได้เช่นกัน (เพ็ญศรี กาญจนมัย, 2545: 17) มนุษย์เกิดความผูกพันกับธรรมชาติ (ทุกสิ่งทุกอย่างบนโลก) เราอาจแบ่งธรรมชาติออกเป็น 2 สิ่งคือ สิ่งดีและสิ่งร้ายตามแนวคิดของชินโต ให้ความเชื่อในมนุษย์ว่า มนุษย์โดยธรรมชาตินั้นเป็นคนดีไม่ได้เป็นผู้ที่มีบาปติดตัวมาแต่กำเนิด นับเป็นการมองโลกในแง่ดีของชินโต ทั้งสิ่งดีและสิ่งร้ายต่างเกิดจากพลังธรรมชาติ คำว่าสิ่งร้ายนั้นเกิดขึ้นจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมภายนอกเท่านั้น มิใช่จากการกระตุ้นของภายในเลย ทุกสิ่งทุกอย่างจึงสามารถเปลี่ยนเป็นสิ่งดีได้ จึงกลายมาเป็นการพัฒนาแนวคิดเพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ในศาสนาชินโตตั้งแต่เดิม (เพ็ญศรี กาญจนมัย, 2545: 21)

คนญี่ปุ่นได้นำความเชื่อต่างๆเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตจนปัจจุบันการถ่ายทอดความคิดของชินโตยังคงปรากฏแฝงอยู่ในสื่อที่เป็นที่นิยมของคนปัจจุบัน เช่น ภาพยนตร์การ์ตูนอนิเมชัน

ฮายาโอะ มิยาซากิ (Hayao Miyazaki) ผู้สร้างสรรค์ภาพยนตร์การ์ตูนอนิเมชัน (Animation) ที่มีชื่อเสียงมากในประเทศญี่ปุ่นและทั่วโลก เอกลักษณะเฉพาะที่เน้นการตีความจากการชมภาพยนตร์ผ่านผลงานการ์ตูนอนิเมชันของเขาทั้ง 11 เรื่อง (The Wind Rises (2013) , Ponyo (2008) , Howl's Moving Castel (2004) , Spirited Away (2001) , Princess Mononoke (1997) , Porco Rosso (1992) , Kiki's Delivery Service (1989) , My Neighbor Totoro (1988) , Castle in The Sky (1986) , Nausicaä of the Valley of the Wind (1984) , The Castle of Cagliostro (1979)) พบว่าแนวคิดลัทธิชินโตภายใต้ความเชื่อเรื่องพลังเหนือธรรมชาติถูกปรากฏอยู่ในการ์ตูนอนิเมชันเหล่านี้อย่างมาก เช่น เรื่อง Spirited Away (2001) ปรากฏให้เห็นการใช้ชีวิตของเทพเจ้า (คามิ) อย่างเด่นชัด ตัวละครเกือบทั้งหมดของเรื่องเป็นเทพเจ้าที่คุ้มครองธรรมชาติต่างๆบนโลก การตีความเรื่องวิญญาณตามแบบของคนญี่ปุ่น Princess Mononoke (1997) มีการแสดงความขัดแย้งระหว่างเทพเจ้าที่ปกป้องรักษาป่ากับมนุษย์และวัฏจักรในการหมุนเวียนสลับเปลี่ยนระหว่างการก่อเกิดและการแตกดับ นอกจากนี้ My Neighbor Totoro (1988) เสนอความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเหนือธรรมชาติกับมนุษย์ที่มีหน้าที่รักษาพื้นที่และคอยคุ้มครองมนุษย์ ผ่านการผจญภัยของเด็กสองคนในโลกแห่งใหม่ เป็นต้น

กล่าวได้ว่าชินโตนั้นถูกมองเป็นความเชื่อหรือศาสนาหนึ่งที่คงอยู่ในสังคมญี่ปุ่น และเป็นสิ่งที่คนญี่ปุ่นยังคงให้ความสำคัญโดยเฉพาะความเชื่อในเรื่องเทพเจ้า (คามิ) ยังอาศัยอยู่อย่างกลมกลืนกับธรรมชาติ ถึงแม้ประเทศญี่ปุ่นจะมีการพัฒนาเทคโนโลยีให้ก้าวหน้าก็ตาม การเดินทางพัฒนาประเทศยังคงมีผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแนวคิดต่างๆ ก็ได้ทำให้ญี่ปุ่นเปลี่ยนความเป็นตัวเองเพียงแต่คนญี่ปุ่นนั้นยังคงผูกพันกับความคิดพื้นฐานเก่าแก่ที่ให้ความสำคัญกับโลกและพลังธรรมชาติ การมองโลกในแง่ดีมีส่วนอย่างมากต่อการปฏิรูปและเปลี่ยนแปลงให้ญี่ปุ่นทันสมัยอยู่เสมอทำให้เราเห็นว่าญี่ปุ่นเป็นผู้มีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้ดีถือเป็นลักษณะเด่นของคนญี่ปุ่น อีกทั้งการ์ตูนอนิเมชันเหล่านี้ยังแสดงให้เห็นว่าไม่ว่าจะเกิดการพัฒนาด้านเทคโนโลยีมากเพียงใด มนุษย์ก็ยังไม่สามารถเอาชนะความสามารถของพลังธรรมชาติได้

การศึกษาแนวคิดดังกล่าวผ่านการ์ตูนอนิเมชันเป็นที่น่าสนใจ ทำให้เข้าใจลัทธิชินโตภายใต้ความเชื่อพลังเหนือธรรมชาติ อีกทั้งคำสอนและปรัชญาชินโตเป็นส่วนสำคัญในการเข้าใจการ์ตูนอนิเมชันที่มีลักษณะเด่นไม่เหมือนใคร ไม่เพียงชมเพื่อความสนุกสนานเท่านั้นแต่ยังช่วยให้ทราบถึงสังคมญี่ปุ่นในการพัฒนาแนวคิดผ่านการ์ตูนอนิเมชันเรื่องเหล่านี้เพิ่มขึ้นอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเชื่อลัทธิชินโตเกี่ยวกับพลังธรรมชาติของสังคมญี่ปุ่นในอดีตถึงปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาความเชื่อลัทธิชินโตเกี่ยวกับพลังธรรมชาติผ่านผลงานการ์ตูนอนิเมชันของฮายาโอะ มียาซากิ
3. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างความเชื่อของคนญี่ปุ่นกับการ์ตูนอนิเมชันในการพัฒนาแนวคิดของคนญี่ปุ่น

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1. ศึกษาลัทธิชินโตเกี่ยวกับพลังเหนือธรรมชาติที่มีผลต่อคนญี่ปุ่น
2. ศึกษาการ์ตูนอนิเมชันผ่านผลงานของฮายาโอะ มียาซากิ ที่แฝงแนวคิดลัทธิชินโตจนนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดมนุษย์

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

1. กำหนดหัวข้อและวางขอบเขตการศึกษา
2. รวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย
 - 2.1 เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมญี่ปุ่น
 - 2.2 เอกสารเกี่ยวกับลัทธิชินโต
 - 2.3 DVD การ์ตูนอนิเมชันที่เป็นผลงานของฮายาโอะ มียาซากิ
3. วิเคราะห์ข้อมูลและเรียบเรียงข้อมูล
 - 3.1 วิเคราะห์ความเกี่ยวข้องกันของสังคมญี่ปุ่นและลัทธิชินโต

3.2 วิเคราะห์การนำเสนออัตวิสัยในสื่อที่เป็นที่นิยมในปัจจุบัน

3.3 ยกตัวอย่างและวิเคราะห์สื่อที่เกี่ยวข้องกับอัตวิสัยในเรื่องพลังเหนือธรรมชาติ

1.5 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่ใช้เป็นกรอบความคิดในการวิจัยได้แก่ เอกสารเกี่ยวกับสังคมญี่ปุ่น เอกสารเกี่ยวกับศาสนาชินโต และเอกสารเกี่ยวกับการ์ตูนอนิเมชันของฮายาโอะ มิยาซากิ

เอกสารเกี่ยวกับสังคมญี่ปุ่น

เพ็ญศรี กาญจน์มัย (2524) เขียนหนังสือเรื่อง “ชินโต จิตวิญญาณของญี่ปุ่น” กล่าวถึงลักษณะเด่นของคนญี่ปุ่นว่าชินโตให้ความเชื่อว่ามีมนุษย์โดยธรรมชาตินั้นเป็นคนดีมีได้มีบาปติดตัวมาแต่กำเนิด นับเป็นการมองโลกในแง่ดีของชินโต การพัฒนาที่ก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอของญี่ปุ่นเป็นการกระทำที่ควบคู่ไปกับสิ่งแวดล้อมที่สับสนและยากลำบาก สังคมนั้นยอมเปลี่ยนแปลงไปได้ตามสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปจากประวัติศาสตร์เก่าๆ ซึ่งมีส่วนช่วยอย่างมากต่อการปฏิรูปและเปลี่ยนแปลงญี่ปุ่นให้ทันสมัยอยู่เสมอ ทำให้เราเห็นว่าคุณลักษณะเด่นของคนญี่ปุ่นคือมีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้ดีในการพัฒนาตนเอง

บัณฑิต ประดิษฐ์ฐานวงศ์ (2539) เขียนหนังสือเรื่อง “คนญี่ปุ่นคิดอย่างไรกับ...” กล่าวถึงศาสนากับคนญี่ปุ่นในปัจจุบันว่า คนญี่ปุ่นเป็นคนหัวทันสมัยไม่สนใจในศาสนาและมองว่าศาสนาไม่จำเป็นต่อชีวิต คนญี่ปุ่นส่วนใหญ่เห็นว่าศาสนาเป็นเพียงแฟชั่นหรือพิธีกรรมอย่างหนึ่งเท่านั้น อย่างเช่น ในวันขึ้นปีใหม่ก็จะไปศาลเจ้าชินโตเพื่อขอพรให้มีความสุขสมหวังตลอดปีที่จะมาถึง การแต่งงานก็มีทั้งแบบพุทธ แบบชินโต และที่เด็กสาวสมัยใหม่ใฝ่ฝันคือไปทำพิธีแต่งงานกันในโบสถ์คริสต์ ทั้งๆ ที่ไม่ได้นับถือศาสนาคริสต์ ด้วยความผสมปนเปกันเช่นนี้ทำให้ชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่เข้าไปไม่ถึงหัวใจของศาสนาเพราะทำแต่เปลือกนอกเอาเฉพาะพิธีกรรม แก่นแท้ของศาสนาแต่ละศาสนาไม่เคยสนใจที่จะศึกษา

Momoko (2557) เขียนบทความเรื่อง “วัฒนธรรมญี่ปุ่นในการ์ตูน” กล่าวถึงการรักษาวัฒนธรรมของญี่ปุ่นว่า การ์ตูนญี่ปุ่นได้สะท้อนลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของญี่ปุ่นได้เป็นอย่างดี เป็นการบอกเล่าหรือเสียดสีสังคมญี่ปุ่นอย่างตรงไปตรงมา เช่น การนำวัฒนธรรมเครื่องแต่งกายที่ปรากฏในการ์ตูนแทบทุกเรื่อง การนำเอาตำนานเรื่องภูตผีปีศาจและชินโตมาผูกเป็นเรื่องราวทำให้มนุษย์ใกล้ชิดกับวัฒนธรรมและเข้าถึงบรรพบุรุษได้ง่ายขึ้น การดัดแปลงประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่นอย่างสร้างสรรค์และตีความใหม่ผ่านสื่อสมัยใหม่ที่เป็นที่นิยมไม่ว่าจะเป็นหนังสือการ์ตูน(มังงะ) และการ์ตูนอนิเมชัน

เอกสารเกี่ยวกับศาสนาชินโต

เพ็ญศรี กาญจน์มัย (2524) เขียนหนังสือเรื่อง “ชินโต จิตวิญญาณของญี่ปุ่น” กล่าวถึงลักษณะพื้นฐานของศาสนาชินโตทั้งความหมายของเทพเจ้า (คามิ) ซึ่งถือกันว่าเทพเจ้าทั้งหมดเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองบ้านเมืองหรือสถานที่ต่างๆ เทพเจ้าแต่ละองค์จะมีหน้าที่แตกต่างกันออกไป เช่น เทพเจ้าประจำถิ่น เทพเจ้าแห่งอาหาร เทพเจ้าแห่งสัตว์ และอีกมากมายนับไม่ถ้วน ยากที่จะกล่าวให้ชัดเจนว่าเทพเจ้า (คามิ) นั้นหมายถึงพระเจ้า หรือ “God” ในภาษาอังกฤษ ไม่สามารถใช้คำแทนหรือใกล้เคียง “คามิ” ได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากศาสนาชินโตได้มีความคิดเกี่ยวกับการสร้างโลกของพระเจ้า ดังนั้นจึงใช้คำ “คามิ” สำหรับ “Japanese Kami” หรือ “Japanese God” ความหมายของคามินั้น มีอยู่ทั้งทางโลกและทางธรรมและไม่มีการแบ่งแยกกันระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า แต่มีได้เป็นสิ่งที่ปรากฏตัวตนให้เห็นได้ เป็นสิ่งเร้นลับและเป็นสาเหตุที่ทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกหวาดกลัว อีกทั้งคามิยังเป็นเสมือนภูตวิญญาณที่เป็นที่สักการบูชากันอยู่ตามวิหารชินโตทั้งหลาย นก สัตว์ ต้นไม้ พืช ภูเขา มหาสมุทร ทั้งหมดนี้อาจสามารถเป็นคามิได้

มธุรส ศรีนวัฒน์ (2558) เขียนบทความเรื่อง “ศาสนาชินโต” ได้กล่าวถึงที่มาของศาสนาชินโตว่า ชินโตมาจากอักษรจีนสองตัวคือ เซน (Shen) คือเทพทั้งหลาย และ โต หรือ เต้า (Tao) แปลว่าทาง รวมแล้วหมายถึงวิถีทางแห่งเทพทั้งหลาย เป็นศาสนาประเภทพหุเทวนิยม คือนับถือพระเจ้าหลายองค์ เช่น เทพเจ้าแห่งภูเขา ลำธาร และบุคคลที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นเทพเจ้า ไม่ปรากฏศาสดา กำเนิดที่ประเทศญี่ปุ่น มาจากชนชาติญี่ปุ่นสมัยโบราณที่มีการบูชาบรรพบุรุษและเทพเจ้า แต่เดิมไม่มีชื่อเรียกศาสนานี้เมื่อพุทธศาสนาและศาสนาขงจื้อได้แพร่ไปสู่ญี่ปุ่นจึงเรียกศาสนานี้ว่าชินโต เพื่อให้ต่างจากศาสนาพุทธและศาสนาขงจื้อ

เอกสารเกี่ยวกับการ์ตูนอนิเมชันของฮายาโอะ มียาซากิ

นับทอง ทองใบ (2251) เขียนหนังสือเรื่อง “ฝึกชนบแอนิเมชัน เอกลักษณะของฮายาโอะ มียาซากิ นักฝันแห่งตะวันออก” กล่าวถึงแนวคิดในการเขียนการ์ตูนของฮายาโอะ มียาซากิ ว่าการคัดสรรเรื่องราวบนแผ่นฟิล์มของฮายาโอะ มียาซากิ สะท้อนความคิดและจุดยืนที่แตกต่างไปจากผู้กำกับอนิเมชันญี่ปุ่นด้วยกันอย่างมาก เพราะการนำเสนอตำนานเรื่องราวในอดีตของชาวญี่ปุ่นเองอาจไม่ใช่สิ่งที่น่าชื่นชมของคนรุ่นใหม่ที่แทบจะลืมเรื่องเล่าขานจากรุ่นปู่ย่าตายายกันเกือบหมด และพร้อมจะเปิดเรื่องราวตื่นตาเล่าสมัยของโลกอนาคตได้อย่างง่ายดายถึงแม้มียาซากิจะยึดมั่นในการนำเสนอแบบเล่าให้ฟัง แต่ในทางกลับกันเรื่องราวในอดีตอย่างตำนานพื้นบ้านก็ง่ายต่อการเข้าถึงและเอื้อต่อการเพาะสร้างจินตนาการได้อย่างมากไม่แพ้เรื่องราวล้ำยุคจากโลกอนาคต อีกทั้งยังสามารถถ่ายทอดประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้านที่กลายเป็นเพียงเรื่องเล่าขานให้แก่คนรุ่นใหม่อีกด้วย

Cammy (2554) เขียนบทความเกี่ยวกับภาพยนตร์การ์ตูนอนิเมชันโดยรวมว่า ฮายาโอะ มียาซากิขึ้นชื่อว่าเป็นผู้กำกับภาพยนตร์การ์ตูนในตำนานของญี่ปุ่นที่ปัจจุบันไม่มีใครเทียบชั้นเขาได้ เขาได้อยู่คู่กับสตูดิโอจิบลิจนกลายเป็นสัญลักษณ์ของสตูดิโอนี้โดยปริยาย เขาได้กำกับภาพยนตร์ยอดเยี่ยมมากมายจนทั่วโลกยอมรับและได้รับการยกย่องว่าภาพยนตร์การ์ตูนของเขานั้นยิ่งใหญ่พอๆ กับวอลต์ ดิสนีย์ ภาพยนตร์ของจิบลิเต็มไปด้วยจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เนื้อหา และภาพที่ไม่ตกยุคดูก็ที่ไม่เบื่อ และที่สำคัญตอนจบในหลายเรื่องชวนให้จินตนาการต่อมากมาย ประหนึ่งว่าสามารถทำภาคต่อได้อย่างสบายๆ

Deep Film (2014) เขียนบทความวิเคราะห์การ์ตูนอนิเมชันเรื่อง Spirited Away กล่าวว่า การ์ตูนอนิเมชันเรื่องนี้มีความเป็นญี่ปุ่นและมีความเชื่อเรื่องศาสนาชินโตเกี่ยวกับวิญญาณสถิตในธรรมชาติอยู่มาก ทั้งทางด้าน Positive และ Negative มีทั้งเทพและปีศาจรวมอยู่ด้วยกันตลอดทั้งเรื่อง หลายจุดของเรื่องไม่สามารถตีความแนวจิตวิทยาได้จึงเป็นเรื่องยากที่จะชี้ชัดความหมายและจุดประสงค์ของการนำเสนอเรื่องนี้เนื่องจากความซับซ้อนของจิตสำนึกมนุษย์และวิญญาณเทพเจ้าตลอดจนจิตที่ไร้สำนึก

บทที่ 2

ความเชื่อลัทธิชินโตเกี่ยวกับพลัทธิธรรมชาติของสังคมญี่ปุ่นในอดีตถึงปัจจุบัน

2.1 ความเป็นมาของชินโต

ความเชื่อในชินโตได้ปรากฏอยู่ในสังคมญี่ปุ่นตั้งแต่ยุคโบราณและสะท้อนผ่านตำนานนิยายโบราณ ขนบธรรมเนียม รวมถึงประเพณีเก่าแก่ของสังคมญี่ปุ่น เนื่องจากเป็นความเชื่อที่เก่าแก่ที่สุด ความเชื่อหนึ่ง ทำให้คนญี่ปุ่นมีความใกล้ชิดกับชินโตมากโดยเฉพาะความเชื่อชินโตเกี่ยวกับพลัทธิธรรมชาติ ปรากฏหนังสือ 3 เล่มที่อธิบายถึงความเป็นมา วัฒนธรรมญี่ปุ่นและให้อธิบายต่อคนญี่ปุ่น นั่นคือ โคจิกิ นิฮอนโชกิ และมานิโชู กล่าวถึง ขณะที่เริ่มเกิดสวรรค์และพิภพอยู่นั้น คามิ (เทพเจ้า) 3 องค์ได้ปรากฏตัวขึ้นแต่ได้บังองค์ไว้มิให้เห็นว่ามีรูปร่างอย่างไร แผ่นดินใหม่นั้นยังมีลักษณะอ่อนนุ่ม คล้ายเมฆกะพุนลอยตัว ต่อมาเกิดคามิอีก 2 องค์ รวมเป็น 5 องค์ด้วยกันเป็นเทพเจ้าแห่งสรวงสวรรค์ หลังจากนั้นได้เป็นสมัยแห่งเทพเจ้าต่อเนื่องกัน 7 รุ่นด้วยกัน ทำายุที่สุดเทพเจ้าที่ชื่อว่าเทพนินิกิ ได้เสด็จลงมาในโลกมนุษย์ก็ได้ตกหลุมรักกับหญิงสาวชาวพื้นเมืองทำให้ถูกสาปกลายเป็นมนุษย์ หลานองค์หนึ่งของเทพนินิกิจึงกลายเป็นจักรพรรดิองค์แรกของญี่ปุ่นนั่นคือเทพเจ้า จิมมุ เท็นโน ด้วยเหตุนี้ญี่ปุ่นจึงเชื่อว่าจักรพรรดิของเขานั้นเกิดจากเทพเจ้าทั้งหลาย แล้วค่อยๆ มีการพัฒนาความเชื่อ ว่าคนญี่ปุ่นนั้นเป็นลูกหลานของพระผู้เป็นเจ้าขึ้น (เพ็ญศรี กาญจนมัย, 2530: 1-4)

หนังสือที่เกี่ยวกับศาสนาชินโตว่า มีอยู่ 2 เล่ม คือ โคจิกิ (Kojiki) กับ นิฮอนกิ (Nihongi) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งนิฮอนโชกิ (Nihonshoki)

1. **โคจิกิ** รวบรวมในปี ค.ศ.712 ว่าด้วยเทพนิยาย นิยาย และเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับราชสำนักของจักรพรรดิ ตั้งแต่สมัยเทพเจ้าทั้งหลาย จนถึงรัชสมัยของจักรพรรดินี สุอิโก (ค.ศ. 678 หรือ พ.ศ. 1171) เทววิทยาแห่งศาสนาชินโต โดยมากขยายตัวขึ้นจากการตีความในเทพนิยาย หนังสือเล่มนี้ได้บรรยายถึง พิธีกรรม ขนบประเพณี ข้อห้าม การปฏิบัติทางไสยศาสตร์ การปฏิบัติเนื่องด้วยเทพของญี่ปุ่นโบราณอย่างพิสดาร (สุชีพ ปุณฺณานุภาพ, 2513: 52)

2. **นิฮอนกิ หรือ นิฮอนโชกิ** รวบรวมขึ้น ณ ราชสำนักในปี ค.ศ. 720 (พ.ศ.1267) เป็นหนังสือที่เขียนด้วยอักษรจีนอันเป็นเวลาที่มีการติดต่อและรับอิทธิพลจากจีน และเป็นสมัยที่ชนชั้นนำมีความพยายามรวมศูนย์อำนาจการปกครองมาไว้ที่จักรพรรดิ หนังสือเล่มนี้บรรยายประวัติศาสตร์

แบบตำนานตั้งแต่สมัยเทพเจ้าทั้งหลาย จนถึงรัชสมัยของจักรพรรดินีซีโต (ค.ศ. 702 พ.ศ. 1245) รวมเป็นหนังสือ 30 เล่ม ครั้งแรกกล่าวถึงเทพนิยายและนิยายเป็นอันมาก ส่วนครึ่งหลังกล่าวถึงข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ คนญี่ปุ่นจึงปลูกฝังกันมาแต่โบราณว่ามีข้อความที่ควรเชื่อถือได้ (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2513: 53)

กล่าวได้ว่าลักษณะของคัมภีร์ชินโต ทำบทบาทย้ายกับคัมภีร์เก่า หรือคัมภีร์เดิม (Old Testament) ของศาสนายิวและศาสนาคริสต์ที่นำเสนอความเชื่อในเรื่องพระเจ้าสร้างโลก รวมทั้งประวัติศาสตร์ในยุคแรกของพวกยิว มีการกล่าวถึงพระยโฮวาว่าเป็นพระเทพเจ้าสูงสุดเพียงองค์เดียว เป็นศาสนาแบบเอกเทวนิยม (Monotheism) คือนิยมเทพเจ้าองค์เดียวอันจะต่างจากหลักการของศาสนาชินโตที่กล่าวถึงเทพเจ้าหลายองค์ ซึ่งตรงกับศัพท์ทางวิชาศาสนาว่า พหุเทวนิยม คือนิยมนับถือเทพเจ้าหลายองค์ (Polytheism)

2.2 เทพเจ้า พลังเหนือธรรมชาติ (คามิ) ในชินโต

ยุคเทพเจ้าของญี่ปุ่นเริ่มตั้งแต่เมื่อครั้งที่พื้นฟ้าและแผ่นดินได้แยกตัวออกจากกัน เกิดเทพชายหญิงจุติขึ้น เกิดเกาะต่างๆ และเทพบนพื้นพิภพ สุริยเทพีออกมาเตะระสู้ได้ขึ้นเป็นผู้ปกครองสรวงสวรรค์และได้ส่งทายาทลงมาปกครองพื้นพิภพ สืบเชื้อสายต่อมาจนกระทั่งจักรพรรดิจิมมู จักรพรรดิองค์แรกของญี่ปุ่นประสูติตำนานเรื่องเล่ายุคเทพเจ้าของญี่ปุ่นนี้มีบันทึกไว้ในวรรณกรรมหลายชิ้น เช่น โคจิกิ นิฮอนโชกิ ฟุโดะกิ แต่ที่เก่าแก่ที่สุดและส่งอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อวรรณกรรมญี่ปุ่นชิ้นอื่นคือ โคจิกิ เป็นวรรณกรรมที่ถูกรวบรวมขึ้นโดยพระราชดำริของจักรพรรดิเท็มมู ทรงมีพระราชดำริว่าสมควรรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับราชวงศ์รวมทั้งเทพนิยายและตำนานต่างๆ เอาไว้เพื่อให้ชนในชาติมีประวัติศาสตร์ที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จึงให้นักเล่านิทานท่องจำเรื่องราวต่างๆ เอาไว้ ต่อมาในสมัยจักรพรรดินีเก็มเมะอีกให้นักเล่านิทานได้บันทึกเรื่องราวเอาไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยการนำตัวจีนมาใช้ในการบันทึกเนื่องจากญี่ปุ่นยังไม่มีตัวอักษรเป็นของตนเอง จากนั้นก็ได้ปรับปรุงแก้ไขจนเสร็จสมบูรณ์ในปี ค.ศ. 712 ทำให้โคจิกิเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่ายิ่ง ในฐานะที่เป็นวรรณกรรมลายลักษณ์อักษรเรื่องแรกของญี่ปุ่น อีกทั้งยังเป็นวรรณกรรมที่บอกเล่าตำนานและเรื่องราวความเป็นมาในอดีตของญี่ปุ่นอีกด้วย (อรรถยา สุวรรณระดา, 2557: 3)

โคจิกิ เป็นบันทึกเกี่ยวกับกำเนิดเทพและเกาะญี่ปุ่นรวมถึงตำนานเทพที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับพืชและสัตว์หลายชนิดไม่ว่าจะเป็นหน่อไม้ องุ่น ข้าว ถั่ว งูยักษ์แปดหัว กระต่ายขาว ปลาฉลาม หรือไก่อัฟฟา ถือเป็นตำนานของทุกสิ่งทุกอย่างในโลกซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความคิดความเชื่อของชาวญี่ปุ่นโบราณในแง่ที่ต่างกันออกไป มีความสอดคล้องกับศาสนาเก่าแก่อย่างชินโตเพราะวรรณกรรมโคจิกิและศาสนาชินโตมีความเหมือนกันในเรื่องเทพเจ้าถือเป็นสิ่งที่ชาวญี่ปุ่นนั้นเชื่อจนแสดงออกผ่านทางการบินที่วรรณกรรมและการนับถือศาสนาของคนญี่ปุ่นเอง

2.2.1 ตำนานแห่งเทพ

2.2.1.1 เทพอิซานากิ - อิซานามิ

ตามความเชื่อในลัทธิชินโต เรื่องของอิซานากิ และอิซานามิ เกิดขึ้นหลังจากที่สรวงสรรค์และพื้นโลกแยกออกจากความสับสนแล้ว แผ่นฟ้าโค้งรอบผืนดิน แยกเป็นสรวงสรรค์ชัดเจน จากนั้นก็มีเทพต่างๆ เกิดขึ้นในสรวงสรรค์มากมาย แต่เทพคู่สำคัญซึ่งเป็นต้นวงศ์ของชาวญี่ปุ่นคือเทพอิซานากิ และอิซานามิ เกิดขึ้นเป็นเทพคู่ที่แปด ทั้งสองมีชื่อเต็มว่า อิซานากิ โน มิโกโต และอิซานามิ โน มิโกโต แปลว่าชายที่นำเคียวและหญิงที่นำเคียวตามลำดับ ทั้งคู่ได้รับคำสั่งให้สร้างเกาะญี่ปุ่นจึงต้องยืนอยู่บนสะพานลอยแห่งสรวงสรรค์คนละข้างค่อยๆ ลดปลายหอคักคิสิทริประดับเพชรพลอยลงไปในทะเล แล้วกวนนํ้าอย่างช้าๆ ครั้นลดปลายหอกขึ้นน้ำที่ติดอยู่กับปลายอาวุธนั้นก็หยดลงกลายเป็นเกาะเป็นแผ่นดินแข็งๆ อันแรก เทพทั้งสองก็ลงไปพำนักร่วมบนเกาะแห่งนั้น สร้างเสารแห่งสรวงสรรค์ขึ้น พร้อมกับพระราชวังอันงดงาม

อยู่มาวันหนึ่งเทพทั้งสองก็เกิดตระหนกขึ้นว่าร่างกายของทั้งสองแตกต่างจากอีกฝ่ายโดยสิ้นเชิง เทพอิซานามิกล่าวว่าร่างกายส่วนหนึ่งของเธอลายไป และเทพอิซานามิกก็กล่าวว่าร่างกายส่วนหนึ่งของเขามีมากเกินไปทั้งสองจึงนำส่วนนี้มารวมกัน อิซานามิจึงให้กำเนิดสัตว์อย่างหนึ่งรูปร่างพิกลพิการ เรียกว่า อิโรกู เทพทั้งสองขว้างมันทิ้งลงทะเลทันที ต่างลงความเห็นว่ที่เด็กเกิดมาไม่สมประกอบเป็นเพราะอิซานามิเป็นฝ่ายหลุดก่อน ระหว่างที่ทั้งสองรวมร่างกันเทพทั้งสองจึงเริ่มทำพิธีการให้กำเนิดใหม่อีกครั้ง เริ่มต้นด้วยการเดินวนรอบสรวงสรรค์และให้อิซานากิเป็นผู้หลุดขึ้นก่อน

คราวนี้อิษานามิกี้ให้กำเนิดเกาะอื่นๆ ของญี่ปุ่นตามมาด้วยเทพและเทพีมากมาย ไม่ว่าจะเป็นเทพแห่งน้ำตก ภูเขา ต้นไม้ พืชพันธุ์และสายลม แต่แล้วเมื่ออิษานามิให้กำเนิดเทพแห่งไฟ คากัตซุชิ ร่างกายท่อนล่างของเธอลับโดนไฟของเขาลวกจนบาดเจ็บสาหัสจนไม่อาจมีชีวิตต่อไปได้ อิษานามิยังคงให้กำเนิดเทพออกมาเรื่อยๆ จนที่สุดร่างกายของเธอก็สลายไปสู่โยมะดินแดนแห่งความตาย อิษานากิได้มองทุกสิ่งด้วยความโศกเศร้า เดินวนรอบศพของอิษานามิ เขาเสียใจจนร้องให้ออกมา น้ำตาที่หยดหยาดลงมาก็ได้กลายเป็นเทพอีกหลายองค์

อิษานากิได้กลายเป็นผู้ให้กำเนิดเทพแทนคู่ชีวิตที่จากไป ด้วยความแค้นที่มีต่อคากัตซุชิ เทพอิษานากิจึงคว่ำดาบยาวสิบคืบฟันคอเทพแห่งไฟ เลือดของลูกเทพพุ่งกระจายกลายเป็นวิญญาณอื่นๆ ต่อไปอีก เมื่อครั้นอารมณ์ของอิษานากิได้สงบลงจึงไปตามเมียของเขาที่โยมะ ดินแดนแห่งความตาย

2.2.1.2 เทพอมาเตระสุ

เทพอมาเตระสุ คือเทพีแห่งดวงตะวันของญี่ปุ่นและยังนับเป็นเทพที่มีความสำคัญมากที่สุด ในกระบวนเทพชินโตญี่ปุ่น พระนามเต็มของนางอมาเตระสุ คือ อมาเตระสุ โอ มิคามิ หมายความว่า "เป็นผู้สูงสุดที่ทำให้สวรรค์โชติช่วง" การกำเนิดของเทพอมาเตระสุค่อนข้างประหลาดตามแบบเทพๆ ทั่วไป พระนางเป็นลูกสาวของอิษานากิ-บรรพบุรุษฝ่ายชายก็จริงแต่ก็เกิดจากดวงตาข้างซ้ายของพ่อ หลังจากที่ได้ล้างหน้าล้างตาตอนกลับขึ้นมาจาก "โยมะ" ดินแดนแห่งความตาย

ตอนนั้นอมาเตระสุไม่ได้เกิดขึ้นเพียงองค์เดียว ชูกิโยมะ เทพแห่งดวงจันทร์ก็เกิดขึ้นด้วย โดยมาจากตาขวาของอิษานากินั่นเอง หลังจากทีอมาเตระสุเกิดแล้วอิษานากิก็บอกให้ไปปกครองที่ราบสูงแห่งสวรรค์ ก่อนปลดปล่อยลูกปัดศักดิ์สิทธิ์ให้

เทพแห่งพายุ ชูซาโนะวู ซึ่งเกิดจากจมูกของอิษานากิเป็นลำดับต่อมา ได้ฟังพ่อบอกกับพี่สาว ดังนั้นก็รู้สึกโกรธเป็นกำลังเพราะว่าทำเธอไม่ต้องการครองแผ่นน้ำอย่างเดียวกับที่อิษานากิประกาศิต ยิ่งกว่านั้นชูซาโนะวูยังต้องการกลับไปอยู่ในโยมะกับอิษานามิผู้มีฐานะเป็นมารดาอีกเสียด้วย อิษานากิได้โกรธลูกเทพที่ไม่ทำตามคำสั่ง จึงเนรเทศไปจากอาณาเขตของพระองค์ แต่ว่าชูซาโนะวูจะจากไปจริงๆ กลับแสดงความต้องการจะไปลาอมาเตระสุอย่างเป็นทางการเสียก่อน การแสดงความปรารถนาดีที่น่าแปลกใจแบบนี้ทำให้อมาเตระสุอดสงสัยไม่ได้ว่าชูซาโนะวูคงต้องมีแผน

จะชิงอาณาจักรของตนเป็นแน่ เธอจึงเตรียมการรบไว้ ถือนุศักรและสะพายกระบอกลูกธนูเต็มอัตรา เมื่อน้องชายมาถึงเธอก็กวัดแกว่งคันธนูทำท่ายกระที่บแผ่นดินได้ขู่ทำไหวสะท้าน ชูชาโนะวูเห็นอย่างนั้นก็อ้างว่าเขามาดีไม่ต้องการแย่งชิงอำนาจของเธอแต่อย่างประการใดเขาเองมีเหลี่ยมพอดั้วแทนที่จะมารบกับพี่ ชูชาโนะวูจึงเสนอให้พิสูจน์ว่าใครมีพลังมากกว่ากัน โดยแข่งว่าใครจะสร้างเทพผู้ชายได้ก่อน อนาคตจะสู้รบคำท้า เธอเป็นฝ่ายเริ่มต้นโดยหักดาบของน้องชายทั้งสามท่อน เอาแผ่นเหล็กเข้าไปเคี้ยวอยู่ในปากและถ่มมันออกมาละอองหมอกก็เกิดขึ้นจากปากของนางและค่อยๆก่อรูปในที่สุดกลายเป็นเทพธิดาสามนาง ชูชาโนะวูเห็นดังนั้นก็คว้าสร้อยลูกปัดศักดิ์สิทธิ์ออกมาเตะสุผูกผมและพันแขนเอามาเคี้ยวไว้ เมื่อดูกบฏเทพโดนลมนวดด้วยพันจนละเอียดกลายเป็นเทพบุตรหำองค์ ชูชาโนะวูจึงประกาศว่าตนเป็นผู้ชนะแต่เทพีออกมาเตะสุไม่ยอม นางอ้างว่าเทพบุตรทั้งห้าองค์เกิดจากสร้อยลูกปัดของนาง ดังนั้นนางต้องเป็นผู้ชนะถึงจะถูก

ชูชาโนะวูไม่ยอมรับใดๆ และยังเทียวเฉลิมฉลองว่าตนเป็นผู้ชนะและสร้างความโกลาหลให้แก่โลกมนุษย์ด้วยความเบิกบานใจ จนตัวของออกมาเตะสุต้องหนีไปอยู่ในถ้ำด้วยความกลัวและความโกรธเกรี้ยว โลกจึงตกอยู่ในความมืดสนิท บรรดาเทพชั่วร้ายต่างก็ดีใจเป็นล้นพ้นเพราะความมืดเช่นนี้จะช่วยอำพรางให้พวกมันสามารถก่อความชั่วร้ายต่างๆ ได้โดยไม่ต้องกลัวว่าจะมีใครเห็น ทำให้ทวยเทพและมนุษย์ตกอยู่ในความเดือดร้อนกันทั่วหน้า เหล่าทวยเทพจึงขอร้องให้เทพแห่งดวงอาทิตย์กลับมาส่องแสงดังเดิม แต่ไม่ว่าอย่างไรเทพก็ยังคงนิ่งเฉยไม่ออกมาจากถ้ำ วันคืนผ่านไปเทพแห่งสวรรค์หากันคิดกลอุบายต่างๆ นานา ในที่สุดก็เกิดอุบาย พวกเขาเลือกเอาไก่ตัวผู้ซึ่งขันก่อนรุ่งอรุณจะมาถึงและทำกระจกแขวนหินมีค่าไว้อย่างสวยงามเข้าอีกบานหนึ่ง จากนั้นก็เอาทั้งสองอย่างไปวางล่อไว้หน้าถ้ำที่ออกมาเตะสุอยู่แล้วขอให้เทพีเมโนะอูชูเมะขึ้นไปเดินระบำบนถ้ำไม้ที่คว่ำอยู่ตรงนั้น พอได้เวลาเทพต่างๆ ก็สั่งให้ไก่ขันและเทพีอูชูเมะก็เริ่มเต้นรำ จังหวะกระที่บเท้าของเธอทำให้เกิดเสียงตมเร่งเร้าความสงสัย ยิ่งเต้นก็ยิ่งถอดผ้าออกทีละชิ้น เทพีออกมาเตะสุได้ยีนก็สงสัยค่อยๆ แม่นหินหน้าผาออกมาดู เมื่อเธอเห็นเงาของตนเองผ่านกระจกเธอจึงมีความมั่นใจมากขึ้น ความโกรธความน้อยใจจะลายหายไป แต่มีความภูมิใจอันเต็มเปี่ยมจนทำให้เธอลอยขึ้นไปอยู่ที่เดิมบนท้องฟ้า

ออกมาเตะสุอยู่ในตำนานความเชื่อของญี่ปุ่นมานาน จนกระทั่งปี ค.ศ. 1945 ก็กลายมาเป็นเครื่องหมายสูงสุดของราชวงศ์ญี่ปุ่น และกระจกที่ช่วยให้เธอเห็นความงดงามของตัวเองก็กลายเป็นส่วนหนึ่งในเครื่องราชกกุธภัณฑ์ของราชวงศ์ญี่ปุ่นด้วย

2.2.1.3 เทพทศกียโมะ

เทพทศกียโมะ เทพแห่งดวงจันทร์ซึ่งเกิดจากดวงตาข้างขวาของอิชานากิเทพบิดร เทพองค์นี้ได้ครอบครองเวลากลางคืนดังเช่นอิชานากิแบ่งสรรให้แต่ก็ไม่ค่อยมีการกล่าวถึงมากเท่ากับอมาเตระสุเทพแห่งดวงอาทิตย์

เรื่องเล่ากันว่า ทศกียโมะสั่งให้ยูเกะ โมชิ เจ้าแห่งอาหาร ทำอาหารให้ ทว่าเทพองค์นั้นกลับดึงอาหารออกมาจากดวงตาจากจมูกและที่เย็บที่สุดคือดึงมาจากทวารหนักของนาง เทพแห่งดวงจันทร์เห็นดังนั้นก็โกรธจนทนไม่ไหว ลงดาบประหารยูเกะ โมชิ ตายคาที่ ทว่าศพของเจ้าแห่งอาหารกลับมีพืชพันธุ์พื้นๆ ต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย การกระทำของเขาทำให้ฟีสาว (อมาเตระสุ) รู้เรื่องในภายหลังไม่พอใจเป็นอันมากถึงกับออกปากจะไม่ดูคำดูดีน้องชาย ซึ่งนั่นจึงเป็นสาเหตุให้ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ไม่โคจรมาพบกันตั้งแต่นั้น

2.2.1.4 เทพชูซาโนะวู

เทพชูซาโนะวู เป็นเทพแห่งพายุ ลูกของอิชานากิต่อนั้นอมาเตระสุ เกิดขึ้นจากดวงตาข้างซ้าย ทศกียโมะเทพแห่งดวงจันทร์เกิดจากดวงตาข้างขวา และชูซาโนะวูเกิดจากจมูก เทพทั้งสามถือเป็นเทพที่สำคัญ เป็นกำลังของโลก อิชานากิจึงได้แบ่งอาณาเขตที่พระองค์สร้างไว้แก่ทั้งสามพระองค์ครอง โดยที่อมาเตระสุได้ครองพื้นที่ราบสูงแห่งสวรรค์ส่วนชูซาโนะวูได้ครองผืนแผ่นดินน้ำและลม ส่วนทศกียโมะก็ครองรัตติกาล แต่เนื่องจากชูซาโนะวูไม่พอใจที่ได้ส่วนแบ่งน้อยกว่าฟีสาวจึงแผลงฤทธิ์ด้วยการกลับไปอยู่กับอิชานามิ ผู้มีฐานะเป็นมารดาในดินแห่งความตายเป็นการแบ่งฝ่ายกับบิดา ทำให้อิชานากิโกรธและเนรเทศออกจากอาณาเขตของพระองค์ จากนั้นเกิดเหตุการณ์ขัดแย้งระหว่างชูซาโนะวูและอมาเตระสุดังที่กล่าวมาในตำนานของเทพอมาเตระสุ แต่ความแค้นร้ายกาจของชูซาโนะวูยังเป็นที่เล่ากันมาไม่จบสิ้นไ้ว่าแต่จะเป็นผู้ที่ทำให้ฟีสาวแค้นเคืองใจ ชูซาโนะวูยังลือชื่อในการฆ่าเทพแห่งอาหารตายอีกด้วย (บางตำนานกล่าวว่าทศกียโมะ เทพแห่งดวงจันทร์เป็นคนฆ่า) แต่ในด้านความดี ชูซาโนะวูเองก็มีบทบาทน่าสนใจพอๆ กับความร้ายกาจเพราะมีตำนานเรื่องหนึ่งเกี่ยวข้องกับการปราบมังกรร้ายของเขาด้วย และในท้ายที่สุดเขาได้แต่งงานกับลูกสาวของเทพแห่งแผ่นดินคนที่ได้

ช่วยเขาไว้จากมังกรร้าย นางได้ให้กำเนิดลูกเทพอีกหลายพระองค์และอยู่กินกันเป็นสามีภรรยาตลอดมานั่นเอง

2.2.1.5 เทพอมโนะ อุษุมะ

อมโนะ อุษุมะ หรือเรียกสั้นๆ ว่า อุษุมะ ตามตำนานทေးของชินโต คือเทพแห่งรุ่งอรุณ และเทพแห่งเสียงหัวเราะ เธอเป็นเทพที่ช่วยล่อให้อามาเตะสุเทพีแห่งดวงตะวันออกมาจากถ้ำที่ซ่อน หลังจากหนีเทพแห่งพายุเข้าไปอยู่ที่นั่น การเดินรำของเธอทำให้เกิดเสียงหัวเราะจนอามาเตะสุสงสัยว่าเกิดอะไรขึ้น จนต้องออกมาจากที่ซ่อนทำให้แสงสว่างของเธอกลับมายังโลกอีกครั้ง

2.2.1.6 เทพคาคุตซุชิ

คาคุตซุชิหรือโฮโมชูบิ เป็นเทพแห่งไฟของญี่ปุ่น เทพองค์นี้เป็นลูกของอิซานามิเทพมารดร เมื่อกำเนิดมานั้น ความร้อนของคาคุตซุชิได้เผาผลาญร่างกายของมารดาจนได้รับบาดเจ็บสาหัส จนในที่สุดเธอก็ตายทำให้อิซานามิเทพบิดรเสียใจมาก จึงหันมาแก้แค้นกับคาคุตซุชิด้วยการบั่นหัวเทพแห่งไฟออก แต่การกระทำของอิซานามิกลับทำให้เกิดเทพอีกหลายองค์ อย่างไรก็ตามคาคุตซุชิเป็นเทพที่คนญี่ปุ่นกลัวมากที่สุด

2.2.1.7 เทพนินิกิ

นินิกิ หรือ โอนินิกิ มีศักดิ์เป็นหลานของอามาเตะสุ เทพีแห่งตะวัน ในความเชื่อแบบชินโต ได้รับคำสั่งให้ลงมายังโลกมนุษย์ได้แต่งงานกับ โคโน ฮานา ซากุยุ อิเมะ ลูกสาวของเทพแห่งภูเขา ทว่าเมื่อหล่อนตั้งท้องในคืนแรกที่ร่วมหอกับสามีนินิกิก็อดสงสัยว่าเจ้าหล่อนคงจะเล่นไม่ซื่อ นางเสียใจมากจึงสร้างกระท่อมที่ไม่มีประตู เมื่อถึงเวลาคลอดเธอก็เข้าไปอยู่ในนั้นและตั้งสัตย์อธิษฐานว่าหากเธอไม่มีความซื่อสัตย์จริงอย่างคำกล่าวหาขอให้ลูกของเธอตาย

แต่โคโน ฮานา ซากุยุ อิเมะ ไม่ได้นอกใจสามี นอกจากเธอจะไม่คลอดลูกตายแล้วยังมีลูกชายที่เดียวถึงสามคน หนึ่งในจำนวนสามก็คือฮิโกะโฮโดเดมิ ซึ่งได้แต่งงานกับลูกสาวเจ้าวทะเลและลูกชายของฮิโกะโฮโดเดมิก็ได้รับสมญานามว่าจิมมุ เท็นโน หลังจากสวรรคต เขาเป็นผู้สถาปนาราชวงศ์จักรพรรดิครั้งแรกในญี่ปุ่น

2.2.1.8 จิम्मู เท็นโน

“จิम्मู เท็นโน” เป็นชื่อของผู้ที่เชื่อกันว่าตามตำนานเป็นจักรพรรดิองค์แรกของญี่ปุ่น ทั้งยังเป็นผู้ก่อตั้งราชวงศ์จักรีของประเทศไทยอีกด้วย เชื่อกันว่าจิम्मู เท็นโน เป็นเชื้อสายของอมาเตระสุ เทพีแห่งดวงอาทิตย์ เป็นหลานของอิโกะโฮโฮเดมิ ในช่วงชีวิตของเขา จิम्मู เท็นโน มีชื่อเรียกสองชื่อ ชื่อแรกคือ โทโก มิเกะ นู ส่วนอีกหนึ่งคือ คามุ ยามาโต ไอวาระ อิโกะ จนเมื่อตายไปจึงได้ชื่อว่าจิम्मู เท็นโน

เชื่อกันว่าจักรพรรดิองค์นี้ขึ้นสู่บัลลังก์เมื่อประมาณ 660 ปีก่อนคริสตศักราช มีเรื่องกล่าวไว้เรื่องหนึ่งว่า ขณะที่นำกองทัพออกทางตะวันออกเพื่อหาอาณาเขตใหม่จากแผ่นดินที่เคยครอบครอง เทพองค์หนึ่งซึ่งมาในรูปของหมีใหญ่เกิดหลงใหลหน้าตาของจิम्मู เท็นโน จึงร่ายมนต์ให้ผู้บุกรุกเข้ามาในอาณาเขตของเทพกลับกันหมด ระหว่างนั้นเองผู้ติดตามคนหนึ่งของจิम्मู เท็นโน ก็ฝันประหลาด ฝันเห็นดาบศักดิ์สิทธิ์ที่เทพอมาเตระสุส่งมาช่วยจิम्मู เท็นโน สร้างความสงบสุขในดินแดนที่เรียกว่ายามาโต เมื่อทหารคนนั้นตื่นก็พบดาบเล่มนั้นอยู่ในมือจึงนำดาบไปให้แก่หัวหน้าดังที่ตัวเองฝัน

กองกำลังเดินทางต่อไปอีก คราวนี้มีอีกาตัวหนึ่งบินนำ เมื่อไปถึงแผ่นดินที่เรียกยามาโตพวกเขา ก็สร้างปราสาทราชวังที่สวยงามขึ้นและจิम्मู เท็นโน ก็แต่งงานกับเจ้าหญิงพื้นเมืองที่นั่น สืบเชื้อสายต่อมาจนเป็นญี่ปุ่นปัจจุบัน

2.2.1.9 คามิ

“คามิ” เป็นคำที่คนญี่ปุ่นโบราณใช้เพื่อหมายถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ลึกลับ หรือเป็นสิ่งที่น่าเคารพสักการะ ความหมายของคำนี้ จึงกว้างไกลครอบคลุมตั้งแต่สิ่งที่เกิดในวัฒนธรรมพื้นเมือง ไปจนกระทั่งถึงเทพสำคัญ หรืออาจจะถือว่าคามิเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติแต่ยังคงคุณภาพของมนุษย์ แต่บางครั้งคามิก็เป็นเทพแห่งธรรมชาติทั่วไปไม่ว่าจะเป็น ภูเขา ต้นไม้ หรือแม่น้ำ บางทีก็เป็นตัวตนของคุณค่าหรือความดี เป็นได้ทั้งเทพผู้ปกป้องหรือคนสำคัญ เช่น พระพุทธเป็นคามิของจีน และต่อมากามิพื้นเมืองก็กลับเป็นผู้พิทักษ์ศาสนาพุทธ คามิบางตนมีฐานะเทียบเท่ากับเทพทางศาสนาพุทธก็มี

2.3 ชินโตกับสังคมญี่ปุ่น

สมัยที่มีการรวบรวมนิทานเก่าๆ สืบกันจากปากต่อปากรวมถึงการติดต่อกับต่างชาติโดยผ่านเกาหลีนั้นทำให้ญี่ปุ่นเกิดแนวคิดที่จะสร้างความสามัคคีในรัฐ และเผยแพร่สถาบันจักรพรรดิให้มีความสำคัญอย่างพิเศษ การปฏิรูปประเทศครั้งใหญ่ในศตวรรษที่ 7 ภายใต้การนำของเจ้าชายโซโตกุ ตลอดจนผู้ภักดีของพระองค์ ได้มีการสร้างนิยายโบราณของชาติที่สำคัญยิ่งขึ้น 3 เล่มได้แก่ โคจิกิ นิฮอนโชกิ และมานิโฮชู เป็นเรื่องราวของการเขียนเกี่ยวกับการกำเนิดเทพเจ้าของชินโต แสดงให้เห็นว่าสังคมญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์กับชินโตถือเป็นจิตวิญญาณเก่าของญี่ปุ่นที่เขียนขึ้นในสมัยนาราและสมัยเฮอัน (เพ็ญศรี กาญจนมัย, 2524: 9)

ต่อมาในสมัยคามูระ เป็นการเขียนประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่นซึ่งเป็นช่วงที่ญี่ปุ่นตกอยู่ภายใต้อิทธิพลศาสนาพุทธและขงจื้อ ดังนั้นการเขียนเกี่ยวกับชินโตเกือบทั้งหมดจึงมีการเลียนแบบมาจากลัทธิทั้งสอง จนมาถึงสมัยโทกูงาวะมีความพยายามที่จะบันทึกประวัติศาสตร์โบราณตามลักษณะ ภาษา และความเป็นจริงของญี่ปุ่นเอง ถึงแม้จะยังมีลัทธิขงจื้อและศาสนาพุทธรวมอยู่บ้างก็ตาม นักเขียนประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นเริ่มวิเคราะห์ตำนานชินโตเป็นสำคัญเพราะมีความจำเป็นในการแสวงหาเอกลักษณ์ของชาติขึ้นเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านศีลธรรมและเทววิทยาที่ปรากฏอยู่ ทำให้มีการสถาปนาตำนานชินโตหลายต่อหลายครั้ง การวิจัยทางด้านนิรุกติศาสตร์¹ เกี่ยวกับสภาพของชินโตในลักษณะพื้นบ้านญี่ปุ่นหรือการฟื้นฟูศาสนาชินโตโบราณขึ้นมาใหม่ (Restoration Shinto หรือ Fukka Shinto, Ancient Learning Shinto หรือ Kogaku Shinto) ทำให้เกิดความรักชาติและมีความเชื่อถือในคามิโบราณ นับว่าเป็นความรู้สึกในเรื่องประเทศชาติหลังจากที่ได้มีการศึกษาค้นคว้าว่าชินโตเป็นสิ่งสำคัญประจำชาติญี่ปุ่น

ในสมัยเมจิ นั้นนโยบายของรัฐบาลเน้นหนักในการศึกษาเรื่องชินโตแก่ประชาชนในประเทศ ญี่ปุ่นได้มีการสถาปนากะทรวงว่าด้วยกิจการของศาสนาชินโตด้วย ทั้งนี้ก็เป็นผลทำให้ประชาชนเกิดความรังเกียจเดียดฉันท์วัฒนธรรมต่างชาติขึ้น เมื่อมีการคลั่งไคล้การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องคามิผู้ยิ่งใหญ่ของชาติและพยายามให้ศาสนาพุทธที่ได้ถูกขจัดออกไปจากเดิมในระยะแรกได้เข้าร่วมปะปนกับความเชื่อของชินโต

กระทรวงศาสนาจึงต้องมีแผนการในการกำหนดการศึกษาชินโตแห่งชาติ โดยมีการประกาศหลักการสอนที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. การให้ความเคารพและแสดงความรู้คุณต่อคามิ ตลอดจนความรักชาติ
2. การให้ความรู้ในด้านคุณลักษณะของหลักการแห่งสวรรค์ และวิถีดำเนินชีวิตของมนุษย์
3. ช่วยเชิดชูและเกื้อหนุนสถาบันจักรพรรดิ ตลอดจนให้ความเคารพเชื่อฟังราชสำนัก

ในที่สุดการศึกษาศาสนาชินโตอย่างคลั่งไคล้ไม่ประสบความสำเร็จในแง่ของการปฏิบัติ เพราะญี่ปุ่นกำลังสร้างประเทศของตนให้ทันสมัยแข่งขันกับตะวันตก การพยายามจรรโลงของเก่าโบราณอย่างชินโตเอาไว้ถึงเป็นเรื่องล้าสมัยและได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากชาวตะวันตกว่าญี่ปุ่นแสดงการรังเกียจและดูถูกชาวคริสต์ ชาวพุทธบางคนที่มีหัวทันสมัยก็ได้เข้าร่วมกับชาวคริสต์ในการเรียกร้องให้ศาสนาแยกตัวออกมาจากรัฐ และให้มีเสรีภาพในการนับถือศาสนา (เพ็ญศรี กาญจนมัย, 2524: 10)

¹ นิรุกติศาสตร์ เป็นศัพท์บัญญัติ จากคำว่า philology ในภาษาอังกฤษ คือ การเรียนรู้ถึงภูมิหลัง และการใช้ในปัจจุบัน ของการสื่อสารของมนุษย์ ไม่ว่าด้วยวิธีการพูดหรือการเขียน แม้ว่าคุณลักษณะทั่วไปของภาษาที่ถูกศึกษาจะมีความสำคัญมากกว่าที่มา หรืออายุ แต่การศึกษาเรื่องที่มาและอายุของคำก็มีความสำคัญเช่นกัน

การบังคับผู้คนให้ศึกษาในเรื่องศาสนาชินโต จึงเป็นเรื่องล้มเหลวภายในระยะเวลาอันสั้น อันเนื่องมาจากความจำเป็นที่รัฐจะต้องสลัดขนบประเพณีเก่าและดูล้าสมัยไปเพื่อสร้างประเทศใหม่

อย่างไรก็ตามชินโตก็ยังมีบทบาทอย่างยิ่งต่อความสำนึกในหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมของชาวญี่ปุ่นตลอดระยะเวลากว่าครึ่งศตวรรษ การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในประเทศทำให้ศาสนาถูกควบคุมอย่างเข้มงวดในสมัยเมจิด้วยการแทรกแซงทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้สอดคล้องและสนับสนุนความเชื่อโบราณของศาสนาชินโตแห่งรัฐ (State Shinto หรือ Kokka Shinto) ดังนั้นนโยบายของรัฐจึงมุ่งให้ความสำคัญต่อชินโตว่าเป็นศาสนารัฐ ประกาศว่าควรควรสอนศาสนาชินโตให้เด็กได้เรียนรู้เป็นแบบการศึกษาภาคบังคับ ทั้งนี้มีเหตุผลว่าชินโตเป็นหลักธรรมประจำชาติและมี

ศีลธรรมในด้านที่จะช่วยก่อให้เกิดความสามัคคีกันขึ้นในชาติ ด้วยเหตุนี้ความหมายด้านศาสนาของชินโตถึงถูกบดบังไป

ต่อมาในปี ค.ศ. 1945 ผู้บริหารของรัฐได้กำหนดแนวทางในทางของศาสนาชินโตมาใช้ โดยการยกเลิกศาสนาชินโตแห่งรัฐในฐานะศาสนารัฐ ยกเลิกฐานะดั้งเดิมทั้งหมดของชินโตที่เคยถือว่าเป็นเรื่องของรัฐ การเมือง เศรษฐกิจ และการศึกษา เปลี่ยนให้มีการก่อตั้งสมาคมทางศาสนาของชินโต และใช้ชื่อว่าวิหารชินโต (Shinto Shrine หรือ Jinja Honcho) เพื่อให้ชินโตได้เป็นสมาคมอิสระแบบอาสาสมัคร มีเป้าหมายสำคัญในการรวบรวมหลักสำคัญของความเชื่อชินโตให้เป็นความเชื่อลักษณะของศาสนาหรือลัทธิเท่านั้น และเป็นไปตามวิธีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามแนวทางการเคารพสักการะคามิทั้งหลาย (เพ็ญศรี กาญจนมัย, 2524: 11-12)

ชินโตมักจะเผชิญกับปัญหาความยากลำบากอันเนื่องมาจากบทบาทของตนในอดีตที่ถูกใช้อย่างไม่ถูกต้อง เห็นได้จากนักเขียนและนักศึกษาชาวตะวันตกส่วนใหญ่มักจะสรุปความคิดเห็นของตนในศาสนาชินโตโดยดูจากสมัยที่ชินโตเป็นศาสนารัฐเท่านั้น ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าศาสนาชินโตนั้นมีลักษณะสนับสนุนเผด็จการและสมบูรณาญาสิทธิราชจากอิทธิพลงานเขียนของนักศึกษาวestern จึงทำให้ชินโตยังคงต้องดิ้นรนต่อสู้กับความเข้าใจผิดทั้งหลายเหล่านี้เพื่อให้ผู้ที่ศึกษาชินโตในปัจจุบันได้เข้าใจความหมายที่แท้จริงของชินโตตามแบบการศึกษาศาสนา อาจจะกล่าวได้ว่าความเชื่อชินโตที่ถูกนำไปใช้อย่างเข้าใจผิดทำให้ประชาชนบางส่วนเข้าใจว่า ชินโตเป็นลัทธิผีนางไม้ หรือปีศาจชั่วร้าย (Animism) เนื่องจากชินโตนั้นเป็นความเชื่อที่เก่าแก่มาก ประชาชนในสมัยนั้นยังไม่สามารถแยกออกจากธรรมชาติได้ จึงใช้ชีวิตของตนในแง่เดียวกับธรรมชาติเท่านั้น

ปัจจุบันสังคมญี่ปุ่นมีความหลากหลายทางด้านความเชื่อมาก มีความอิสระในการนับถือศาสนาและความเชื่อ บางคนบอกว่าตนเองไม่นับถือศาสนาใดๆ เลย หรือบางคนนับถือศาสนาหลายศาสนาพร้อมๆ กันตามแนวคิดของตนเอง บางคนมองว่าศาสนาเป็นเพียงแฟชั่นหรือพิธีกรรมอย่างหนึ่งเท่านั้น เช่น ในวันสิ้นปีกลางคืนก็จะแห่กันไปฟังเสียงระฆังที่วัดไทกิสึตสึ 108 อย่างของมวลมนุษย์ด้วยการตีระฆัง 108 หนตามวัดทางพุทธศาสนา ครั้นปีใหม่ก็จะแห่กันไปศาลเจ้าชินโตเพื่อขอพรให้มีความสุขสมหวังตลอดปีที่จะมาถึง งานแต่งงานก็มีทั้งแบบพุทธ แบบชินโต และยังมีเด็กสาวสมัยใหม่ไฝฝืนไปทำพิธีแต่งงานกันในโบสถ์คริสต์ทั้งๆ ที่ไม่ได้นับถือคริสต์เลย ส่วนงานศพเกือบทั้งหมดก็ไปทำพิธีแบบพุทธเหมือนกันที่วัดด้วยความผสมปนเปกันเช่นนี้ ทำให้ชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่

อาจเข้าไปไม่ถึงหัวใจของศาสนา เพราะทำแต่เปลือกนอกเอาเฉพาะพิธีกรรมเท่านั้น (บัณฑิต ประดิษฐานุกรม, 2539: 105-106)

การนับถือศาสนาหลายศาสนาพร้อมๆ กัน เรียกได้ว่าเริ่มตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 6 ที่ศาสนาพุทธเริ่มเข้ามาในญี่ปุ่นจากประเทศจีนและเกาหลี แต่เดิมนั้นชาวญี่ปุ่นมักจะนับถือศาสนาชินโตซึ่งเป็นศาสนาที่ถือกำเนิดในญี่ปุ่นเริ่มมีมาตั้งแต่โบราณกาลโดยเชื่อกันว่าหลังแห่งจิตหรือ “คามิ” ได้สถิตอยู่ในทุกสิ่งทุกอย่างบนโลก ไม่ว่าจะเป็นต้นไม้ ภูเขา ทะเล หรือลม คนโบราณเคารพสักการะพลังจิตที่ตนเชื่อและอาศัยอยู่อย่างกลมกลืนกับธรรมชาติ แม้ปัจจุบันชินโตยังมีอิทธิพลต่อชาวญี่ปุ่นมากอยู่แต่เพราะศาสนาใหม่ที่เริ่มก่อตัวตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 ก็ไม่ได้มีอะไรใหม่นอกจากการนำเอาศาสนาชินโต พุทธศาสนา และศาสนาคริสต์มาผสมปนเปกัน แต่แม้ว่าการเพิ่มขึ้นของศาสนาใหม่ทำให้รัฐบาลยังต้องมีการอนุมัติการตั้งศาสนาใหม่ประมาณปีละร้อยศาสนาก็ตาม แต่กระนั้นคนญี่ปุ่นเองก็ยังตอบว่าพวกเขาเป็นคนไม่มีศาสนาอยู่ดี

อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าคนญี่ปุ่นบางส่วนยังคงพยายามแสดงลักษณะเด่นของชินโตผ่านสังคมของตน การปกครอง การเมือง การศึกษา โดยยังคงรักษาชินโตให้อยู่กับญี่ปุ่นเสมอไปถึงแม้ว่าญี่ปุ่นจะมีการพัฒนาประเทศเพื่อให้ก้าวหน้าเทียบเท่ากับตะวันตก เห็นได้จากวิหารชินโตในประเทศญี่ปุ่น วัฒนธรรม ประเพณีเก่าแก่ ที่ยังคงอยู่คู่กับสังคมญี่ปุ่นในปัจจุบันเพราะว่าศาสนาดั้งเดิมของคนญี่ปุ่นอย่างชินโตได้ถือเป็นจิตวิญญาณของคนญี่ปุ่น ถึงแม้ว่าจะเป็นความเชื่อที่เก่าแก่แต่ก็ยังคงปรากฏอยู่ในสังคมญี่ปุ่นจนถึงปัจจุบันก็เพราะพวกเขาเชื่อและยังปฏิบัติตามอย่างความเชื่อนั้นอีกทั้งยังมีการเผยแพร่ชินโตให้ชาวต่างชาติและคนญี่ปุ่นเองได้เข้าใจชินโตผ่านทางสื่อต่างๆ ที่นิยมในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นหนังสือ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ งานเพลง ฯลฯ อีกด้วย

2.4 ชินโตกับพลังเหนือธรรมชาติ (เทพเจ้าหรือคามิ) ในสังคมญี่ปุ่น

ตามประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นได้ยอมรับประเพณีทางศาสนาและวัฒนธรรมของต่างชาติมาปรับใช้ในสังคมญี่ปุ่นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งการปรับหรือเปลี่ยนวัฒนธรรมดังกล่าวนี้มิได้ทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของญี่ปุ่นถูกทำลายลงแต่กลับทำให้ศาสนาและวัฒนธรรมของญี่ปุ่นเองได้ถูกผสมผสานเข้ากับศาสนาและวัฒนธรรมอื่นๆ ได้อย่างดี เนื่องจากภาวะทางภูมิศาสตร์ของญี่ปุ่นที่อยู่ใกล้พายุที่จะรับ

วัฒนธรรมของแผ่นดินใหญ่อย่างเอเชียแต่ก็ใกล้เคียงกว่าที่จะรุกรานได้ง่ายๆ ในสมัยนั้น ญี่ปุ่นเองจึงไม่ได้รับความกดดันจากอิทธิพลภายนอก วัฒนธรรมเก่าญี่ปุ่นก็ไม่เคยถูกทำลายด้วยวัฒนธรรมใหม่ ทำให้วัฒนธรรมใหม่ได้หลังไหลเข้ามาจนทำให้วัฒนธรรมเดิมนั้นเจริญงอกงามยิ่งขึ้น อีกทั้งการขัดเกลาผสมผสานแปรรูปวัฒนธรรมต่างชาติที่มีอยู่ในแล้วสังคมญี่ปุ่นให้อยู่ในรูปแบบใหม่มีลักษณะเป็นแบบญี่ปุ่นเองมากขึ้น ทำให้ญี่ปุ่นยังสามารถรักษาเอกลักษณ์ของตนตั้งแต่สมัยโบราณได้อย่างน่าชื่นชม จนทำให้ศาสนาต่างชาตินั้นอยู่ในรูปที่เรียกว่า “ศาสนาญี่ปุ่น”

แต่เดิมประเพณีและการปฏิบัติทางศาสนาของญี่ปุ่นนั้น เป็นหน้าที่หรืออำนาจที่กำหนดเองตามลำพังภายในกลุ่มชนนางตระกูลต่างๆ ไม่มีองค์ประกอบส่วนกลาง ไม่มีการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรและไม่มีชื่อเรียกแต่อย่างใด จนกระทั่งเมื่อศาสนาพุทธ เต๋า และขงจื้อ ได้รับการเผยแพร่ในญี่ปุ่นในศตวรรษที่ 6 คำว่า “ชินโต” จึงปรากฏขึ้นเพื่อให้เห็นความแตกต่างของวัฒนธรรมดั้งเดิมของญี่ปุ่นและของต่างชาติและให้ชื่อความเชื่อดั้งเดิมของญี่ปุ่นว่า “วิถีทางเทพเจ้าทั้งหลาย” (Way of Kami)

คัทสึอิโกะ คาเกอิ ได้กล่าวว่าศาสนาชินโตเป็นระบบความศรัทธาประเภทหนึ่ง ซึ่งทำให้เกิดการดำรงอยู่ของชีวิตชนชาติญี่ปุ่นที่มีเอกลักษณ์ของตนเองในเมื่อชินโตหมายถึงวิถีทางของเทพเจ้า ประชาชนก็ควรดำเนินชีวิตไปตามครรลองการพร่ำสอนของเทพเจ้า คุณธรรมชินโตได้ถูกกำหนดขึ้นโดยเทพเจ้าญี่ปุ่นทั้งหลาย ศาสนานี้จึงเป็นจุดนัดพบกันของเทพเจ้าและปวงมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างคามิและมนุษย์นั้นใช้คำว่า โอยะ-โกะ (Oya-go) หรือ “ผู้ให้กำเนิด-บุตร” (Parent-Child) นับว่ามนุษย์นั้นเป็นผู้สืบเชื้อสายจากคามิหรือเทพเจ้าชินโตทั้งหลาย ค่านิยมของวัฒนธรรมและศาสนาดั้งเดิมของญี่ปุ่นนี้ จึงอยู่ในลักษณะที่เน้นความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดระหว่างคามิและมนุษย์โดยมีความเชื่ออย่างมั่นคงว่าธรรมชาติดั้งเดิมของมนุษย์นั้นดีและบริสุทธิ์ โลกปัจจุบันเป็นโลกที่น่ารันทม การเชื่อในอำนาจสร้างสรรค์ของมนุษย์ก็คือการให้ความสำคัญต่อ “วัตถุนิยม” นั่นเอง ลัทธิชินโตจึงดูจะไปกันได้ดีกับการพัฒนาอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นทั้งหลาย (เพ็ญศรี กาญจนมัย, 2530: 27-28)

คณะกรรมการศาสนาชินโตได้อธิบายความหมายของเทพเจ้า (Kami) ในรูปแบบที่ยกย่องให้เกียรติในฐานะที่เป็นผู้คุ้มครองแก่การสักการบูชา เป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุดและเป็นผู้ทรงคุณงามความดีในแง่ของจิตใจ เทพเจ้าหรือคามิอยู่มากมาย ซึ่งถือว่าเทพเจ้าทั้งหมดเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองบ้านเมือง

หรือสถานที่ต่างๆ เทพเจ้าแต่ละองค์จะมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันไป เช่น เทพเจ้าผู้เป็นบรรพบุรุษ เทพเจ้าประจำถิ่นและชุมชน เทพเจ้าแห่งอาหาร เทพเจ้าแห่งพืชและสัตว์ ตลอดจนเทพเจ้าแห่งธรรมชาติที่มีจำนวนมากมายเกินกว่าจะนับได้ สำหรับ Japanese Kami มีความหมายอยู่ทั้งทางโลกและทางธรรม ไม่มีการแบ่งแยกกันระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าจึงไม่สามารถใช้คำว่า “God” เหมือนกับศาสนาอื่นๆ เพราะในชินโตไม่ได้อธิบายถึงการสร้างโลกแบบของพระเจ้าเลย และคามิไม่ได้เป็นสิ่งที่ปรากฏตัวตนให้เห็นได้ เป็นสิ่งเร้นลับและเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกหวาดเกรงกลัว

คำว่า “คามิ” ในความหมายที่นิยมกันนั้น หมายถึงเทพเจ้าทั้งหมดที่อยู่ในสรวงสวรรค์

และในโลก อันปรากฏอยู่ในตำนานนิยายทั้งหลาย ยิ่งกว่านั้น คามิ ยังเป็นเสมือน

ภูติวิญญาณที่เป็นที่สักการบูชากัน อยู่ตามวิหารชินโตทั้งหลาย ตามหลักการแล้ว

มนุษย์ นก สัตว์ ต้นไม้ พืช ภูเขา มหาสมุทร ทั้งหมดนี้ อาจสามารถเป็นคามิได้

ในสมัยโบราณนั้นอะไรที่เป็นสิ่งน่าเลื่อมใสมีคุณสมบัติพิเศษ หรือเป็นสิ่งที่ทำให้เกิด

ความรู้สึกเกรงขาม ก็จะถูกเรียกเป็น “คามิ”

(Institute for Japanese Culture & Classics, 2007: 27)

สำหรับศาสนาชินโตมีลักษณะแบบลัทธินับถือเทพเจ้าหลายองค์ (Polytheism) ถือกันเป็นประเพณี คามิจึงเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ควรสักการบูชา เป็นสิ่งหนึ่งที่ควรเคารพบูชาอย่างสูง เป็นผู้สร้างสรรพพลังให้แก่มนุษย์ชาติ เป็นสิ่งที่มีอำนาจยิ่งใหญ่และมีความเมตตากรุณา มีจำนวนมากมายเกินกว่าที่จะนับได้ จำนวนเทพเจ้านั้นเพิ่มขึ้นโดยไม่มีที่สิ้นสุดโดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ต่างๆ แสดงให้เห็นว่าในเมื่อคามิเป็นคำที่ใช้เรียกทั่วไปสำหรับสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ได้ที่มีพลังอำนาจลึกลับทำให้มนุษย์หวาดกลัวขึ้น เช่น พลังอำนาจการทำลายและสร้างสรรค์ของภูเขา แม่น้ำ มหาสมุทร ทุ่งนา นก ต่างก็สามารถเป็นคามิได้ทั้งสิ้น รวมทั้งเมฆ สายลม ฝน ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว

มีการแบ่งคามิออกเป็น 2 ประเภทคือ อุจิ-คามิ (Uji-gami) เป็นเทพเจ้าคุ้มครองดูแลรักษา และคอยส่งเสริมนโยบายทางเศรษฐกิจและการเมืองของแต่ละครอบครัว ตระกูลหรือกลุ่มเครือญาติ และฮิโต-คามิ (Hito-gami) เป็นเทพเฉพาะองค์และเฉพาะกิจที่อยู่ในความทรงจำของผู้ที่มีศรัทธาทั้งหลาย เช่น เทพซุงาวาระ มิชิซานะ (Sugawara Michizane) ผู้ซึ่งถือกันว่าเป็นเทพประจำวิหารดาไซฟุ (Dazaifu) อย่างไรก็ตามคามิทั้งสองประเภทนี้ต่างก็มีความผูกพันกันและต่างก็เป็นที่เคารพบูชาของคนทั่วไป

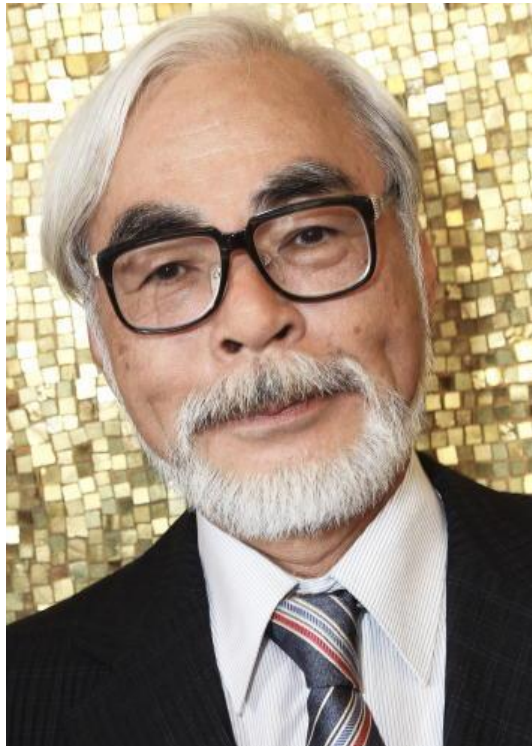
นอกจากนี้ตำนานเทพที่ปรากฏในวรรณกรรมโคจิกิยังแสดงให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริงทางการเมืองบางอย่างในอดีตของญี่ปุ่นได้ถูกถ่ายทอดโดยซุกซอนไว้อยู่เบื้องหลังตำนานเทพจักรพรรดิสืบทอดเป็นราชวงศ์เดี่ยวต่อๆ กันมาแต่โบราณ ขยายการปกครองมายังดินแดนอื่นๆ การยินยอมยกเมืองให้อีกฝ่ายโดยดีนั้นเป็นการสื่อความหมายถึงการปรองดองกันระหว่างราชวงศ์ทั้งสอง ตำนานเทพในโคจิกิจึงเป็นการสื่อถึงอำนาจการปกครองดินแดนต่างๆ ของจักรพรรดิญี่ปุ่น การแต่งงานกันระหว่างเทพสองฝ่ายเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดี ตำนานเทพในโคจิกิถือว่ามิบิบาทสำคัญในการถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ อีกทั้งยังช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของจักรพรรดิทำให้ญี่ปุ่นมีความคิดความเชื่อที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ส่งเสริมความเป็นเอกภาพและความสามัคคีของคนในชาติ (อรรถยา สุวรรณระดา ,2553: 125)

บทที่ 3

ความเชื่อลัทธิชินโตเกี่ยวกับพลัทธิธรรมชาติที่ปรากฏใน

ผลงานการ์ตูนอนิเมชันของ ฮายาโอะ มียาซากิ

3.1 ประวัติฮายาโอะ มียาซากิ

ฮายาโอะ มียาซากิ

(ที่มา https://th.wikipedia.org/wiki/ฮายาโอะ_มียาซากิ)

ฮายาโอะ มียาซากิ 宮崎 駿 (Miyazaki Hayao) เกิดเมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2484 เป็นนักวาดมังงะ (การ์ตูนลายเส้น) ผู้กำกับและผู้สร้างอนิเมชันชาวญี่ปุ่น มียาซากิเริ่มทำงานที่โตเอแอนิเมชัน ในตำแหน่งศิลปินคนกลาง ในการสร้างภาพยนตร์ [Gulliver's Travels Beyond the Moon](#) เขาได้เสนอความคิดที่เป็นฉากจบของเรื่องได้ในที่สุด มียาซากิทำงานในหลายหน้าที่ในวงการอนิเมชันอยู่ราวสิบปีจนกระทั่งได้มีผลงานกำกับภาพยนตร์เรื่องแรกคือ [จอมโจรลูแปงที่ 3 ตอน ปราสาทของคาริออสโตร](#) (Lupin III: The Castle of Cagliostro) ซึ่งเผยแพร่ใน พ.ศ. 2522 และหลังจากความสำเร็จในภาพยนตร์เรื่องที่สอง มหาสงครามหุบเขาแห่งสายลม (Nausicaä of the Valley of the Wind) เขาจึงก่อตั้งสตูดิโอจิบลิร่วมกับอิซาโอะ ทาคาฮาตะ (Isao Takahata) ซึ่งก็ได้

ผลิตผลงานภาพยนตร์ของเขาออกมาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งถึงเรื่องโมะโนะโนะเกะฮิเมะ (Princess Mononoke) หรือชื่อไทยว่าโมโมโกะเจ้าหญิงหมาป่า มิยาซากิจึงเกษียณอายุงานตัวเองไปชั่วคราว หลังจากการพักช่วงสั้นๆ มิยาซากิก็กกลับมาทำกับภาพยนตร์เรื่องเซ็น โทะ ซึอิโระ โนะ คะมิกะกุชิ (Spirited Away) หรือชื่อไทยว่า เซ็นและจิอิโระผู้ถูกผีลักไป

ขณะที่ภาพยนตร์อนิเมชันของมิยาซากิประสบความสำเร็จในเชิงพาณิชย์และได้รับคำชื่นชมจากนักวิจารณ์ในญี่ปุ่นเป็นเวลายาวนานแต่เขาก็กยังไม่เป็นที่รู้จักมากนักในโลกตะวันตก จนกระทั่งในปีพ.ศ. 2540 มิราแมกซ์ได้เผยแพร่ภาพยนตร์เรื่องโมะโนะโนะเกะฮิเมะ (Princess Mononoke) ของเขาออกไป ซึ่งเคยเป็นภาพยนตร์ที่ทำรายได้สูงที่สุดในญี่ปุ่นเมื่อ พ.ศ. 2540 จนกระทั่งไททานิคมาทำลายสถิติลง ยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นภาพยนตร์อนิเมชันเรื่องแรกที่ได้รับรางวัล Picture of the Year จากเจแปนีส-อคาเดมีอะวอร์ด ต่อมาเรื่องเซ็น โทะ ซึอิโระ โนะ คะมิกะกุชิ (Spirited Away) ภาพยนตร์เรื่องถัดไปของเขาทำลายสถิติรายได้ของไททานิคในญี่ปุ่นลง และกวาดรางวัลพิกเจอร์ออฟเดอะเยียร์จากเจแปนีส-อคาเดมีอะวอร์ดเป็นภาพยนตร์อนิเมชันเรื่องแรกที่ได้รับรางวัลออสการ์ นอกจากนี้มิยาซากิยังมีผลงานภาพยนตร์อีกหลายเรื่องที่ได้รับการเสนอชื่อและได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย

ภาพยนตร์ของมิยาซากิมักจะมีแก่นเรื่องที่คล้ายคลึงกัน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและเทคโนโลยี หรือความยากลำบากในการดำรงไว้ซึ่งจริยธรรม [สันตินิยม](#) ตัวละครเอกของเรื่องมักจะเป็นเด็กหญิงที่หัวหาญและเป็นอิสระ สะท้อนถึงความคิด [สตรีนิยม](#) ของมิยาซากิ แนวคิดสังคมนิยมของมิยาซากิยังสะท้อนออกมาในภาพยนตร์ของเขาด้วย เช่นการเมือง การปกครอง การศึกษา และศาสนา โดยเฉพาะภาพยนตร์เรื่องแรกๆ มิยาซากิเป็นคนที่วิพากษ์ [ทุนนิยม](#) และ [โลกาภิวัตน์](#) อย่างเปิดเผย ทำให้เข้าใจสังคมญี่ปุ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมากขึ้น ซึ่งอาจสังเกตได้จากงานภาพยนตร์ของเขาเช่นกัน

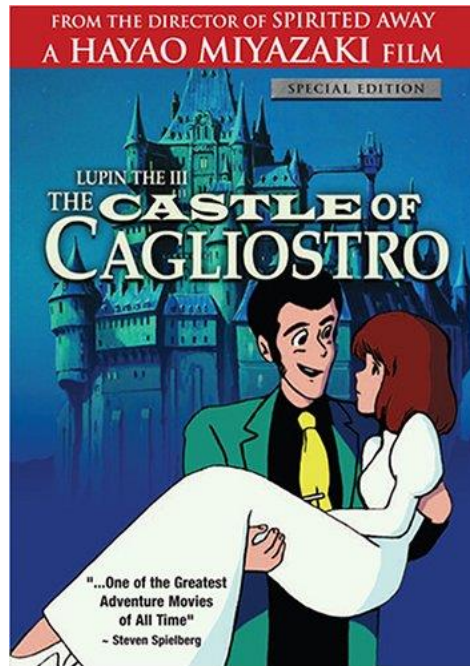
ความสำเร็จของภาพยนตร์เหล่านี้ทำให้เขาได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติว่าเป็นผู้สร้างภาพยนตร์อนิเมชัน และได้รับการเปรียบเทียบกับ [วอลต์ ดิสนีย์](#) (Walt Disney) ซึ่งเป็นผู้สร้างอนิเมชันชาวอเมริกันกับ [นิค พาร์ค](#) ซึ่งเป็นผู้สร้างอนิเมชันชาวอังกฤษ รวมถึง [โรเบิร์ต เซเม็กคิส](#) ผู้บุกเบิกการสร้างอนิเมชัน นอกจากนี้ [นิตยสารไทม์](#) ก็ยกย่องว่าเขาเป็นบุคคลที่ทรงอิทธิพลมากที่สุดคนหนึ่งด้วย

3.2 การ์ตูนอนิเมชันของ ฮายาโอะ มิยาซากิ

ผลงานกำกับการ์ตูนอนิเมชันของ ฮายาโอะ มิยาซากิ มีทั้งหมด 11 เรื่อง ได้แก่

1. The Castle of Cagliostro
2. Nausicaä of the Valley of the Wind
3. Castle in the Sky
4. My Neighbor Totoro
5. Kiki's Delivery Service
6. Porco Rosso
7. Princess Mononoke
8. Spirited Away
9. Howl's Moving Castel
10. Ponyo
11. The Wind Rises

3.2.1 The Castle of Cagliostro

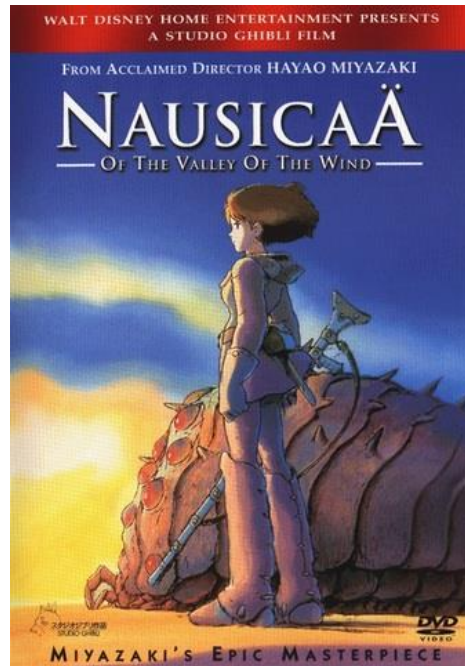
ภาพโปสเตอร์ของภาพยนตร์เรื่อง The Castle of Cagliostro

(ที่มา <http://www.amazon.com/Lupin-III-Cagliostro-Special-Edition/dp/B000FGG5NK>)

The Castle of Cagliostro (1979) หรือ จอมโจรลูแปงที่ 3 ตอนปราสาทสมบัติคากริโอสโตร (ルパン三世 カリオストロの城: *Rupan Sansei: Kariosutoro no Shiro*) เป็นภาพยนตร์อนิเมชันเรื่องแรกของฮายาโอะ มียาซากิในปี 1979 ก่อนที่จะก่อตั้งสตูดิโอจิบลี โดยเป็นเรื่องราวของจอมโจรหนุ่มนามจอมโจรลูแปงที่ 3 ผู้ซึ่งเป็นหลานของอาร์แซน ลูแปง ตัวละครชื่อดังของมอริซ เลอบล็องก์ พร้อมด้วยผองเพื่อนคือมือปืนจิเกินและนักดาบโกเอมอน ที่ต้องร่วมมือกันตามหาและขโมยสมบัติทั่วโลก รวมถึงการช่วยเหลือองค์หญิงให้รอดพ้นเงื้อมมือของผู้ร้าย

ลูแปงในตอนนี้ได้รับการยกย่องว่าเป็นการ์ตูนลูแปงที่ยอดเยี่ยมที่สุด ได้รับการโหวตให้เป็นอนิเมชันที่ดีที่สุดในประวัติศาสตร์โดยผู้อ่านนิตยสาร Animage นอกจากนั้นผู้กำกับหนังสตีเวน สปีลเบิร์กก็ออกมายกย่องว่าเป็นภาพยนตร์ผจญภัยที่ยิ่งใหญ่ที่สุดเท่าที่ดูมา ซึ่งแม้ว่าภาพยนตร์ดังกล่าวยังมีปัญหาในการเคลื่อนไหวไม่สวยงามนักและมีหลายฉากที่ไม่ค่อยสมจริง แต่ก็ยังสามารถแสดงถึงความลึกและอารมณ์ในการถ่ายทอดได้ดี (Cammy, 2554)

3.2.2 Nausicaä of the Valley of the Wind

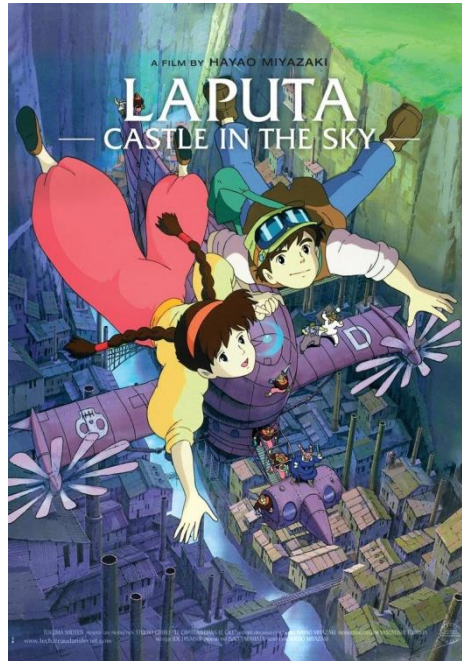
ภาพโปสเตอร์ของภาพยนตร์เรื่อง Nausicaä of the Valley of the Wind

(ที่มา http://ilcorsaronero.info/tor/79153/Nausica_of_the_Valley_of_the_Wind___XviD_mp3_ITA_ac3_ENG_JAP_sub_MULTI_8_BDrip__salvotnt_tk_)

Nausicaä of the Valley of the Wind (1984) (風の谷のナウシカ Hepburn: *Kaze no Tani no Naushika*) มหาสงครามหุบเขาแห่งสายลม เป็นการ์ตูน อนิเมชันที่สร้างจากมังงะ (หนังสือการ์ตูนลายเส้น) ในชื่อเดียวกันที่เป็นผลงานของมียาซากิเอง โดยเนื้อเรื่องได้ถูกนำมาเล่าอย่างย่อๆ เพียง 1 ใน 4 ของเรื่องทั้งหมดเท่านั้น

การ์ตูนอนิเมชันเรื่องนี้เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในช่วง 1,000 ปีหลังจากที่โลกเกิดเหตุการณ์ “Seven Days of Fire” ซึ่งทำให้อารยธรรมมนุษย์และระบบนิเวศน์ถูกทำลายหมด พื้นที่ของโลกเกิดมลพิษอย่างหนัก เกิดป่าเชื้อราที่มีพิษกลายเป็นศูนย์กลางของเหล่าแมลงยักษ์มากมาย ส่วนเหล่ามนุษย์ก็ได้กระจัดกระจายกันอยู่ตามพื้นที่ต่างๆ เพื่อสร้างอารยธรรมของตัวเอง นาอุซิกาเป็นชื่อของเจ้าหญิงในประเทศเล็กๆ ที่ตั้งอยู่ ณ หุบผาสายลม ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายและสงบสุขบนผืนดินที่อุดมสมบูรณ์ แต่แล้ววันหนึ่งประเทศที่ใหญ่กว่าก็ได้เข้ามารุกรานประเทศของเธอเพื่อล่าอาณานิคม จึงต้องทำให้ประเทศที่เล็กกว่าอยู่ภายใต้การปกครองของตนและลุกลามไปจนเกิดสงครามระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ อีกทั้งมนุษย์ต้องการเอาชนะธรรมชาติและสร้างโลกด้วยตัวเองจึงทำให้เกิดสงครามระหว่างมนุษย์กับแมลงด้วย

3.2.3 Castle in the Sky

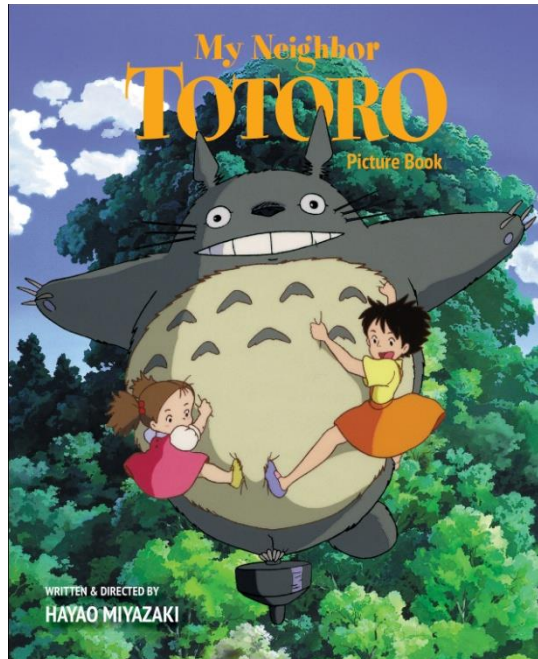

ภาพโปสเตอร์ของภาพยนตร์เรื่อง Castle in The Sky

(ที่มา <https://timneath.wordpress.com/2013/04/22/castle-in-the-sky-1986/>)

Castle in The Sky (1986) (天空の城ラピュタ : *Tenkū no Shiro Rapyuta*) หรือชื่อไทย ลาพิวด้า (Laputa) เป็นเรื่องราวของเด็กชายที่ทำงานในเหมืองแร่ธรรมดาคนหนึ่งชื่อปาซุ บังเอิญพบกับเด็กหญิงคนหนึ่งชื่อชีต้า ที่หล่นลงมาจากบนฟ้าด้วยยานพาหนะของศิลาวิเศษชนิดหนึ่งที่คล่องคอบัวทำให้เธอลอยในอากาศได้ ซึ่งความจริงแล้วศิลาดังกล่าวก็คือแผนที่ชี้นำไปหาเกาะลอยฟ้าลาพิวด้าอันเป็นเกาะที่เต็มไปด้วยทรัพยากรสมบัติและอาวรัมหาประลัย ชีต่านั้นสืบเชื้อสายจากราชวงศ์ลาพิวด้า และเธอต้องหนีจากการตามล่าของคนอยากได้ศิลาวิเศษนี้ไว้ในครอบครอง 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเป็นกองทัพจักรวรรดิที่อยากครอบครองเกาะลอยฟ้า "ลาพิวด้า" เพียงคนเดียวเพื่ออำนาจของตน และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นโจรสลัดที่ต้องการเพราะศิลาเป็นของมีค่าเท่านั้น เมื่อปาซุพบชีต้าทั้งสองก็สนิทกันและปาซุก็พยายามพาชีต้าหนีทั้งสองฝ่าย โดยในระหว่างการเดินทางทั้งสองก็เริ่มรู้เรื่องราวต่างๆ ของเกาะลอยฟ้าที่ลาพิวด้าซึ่งปาซุใฝ่ฝันอยากจะไปให้ถึง เพราะจากรูปถ่ายที่พ่อของตัวเองพิสูจน์ว่ามีอยู่จริงทำให้เขากับชีต้าอยากไปเกาะนั้นสักครั้ง

3.2.4 My Neighbor Totoro

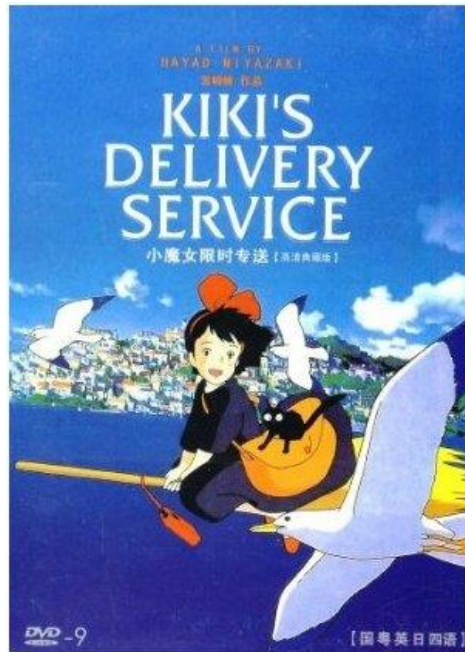
ภาพโปสเตอร์ของภาพยนตร์เรื่อง My Neighbor Totoro

(ที่มา <http://www.simonandschuster.com/series/My-Neighbor-Totoro>)

My Neighbor Totoro (となりのトトロ *Tonari no Totoro*) โทโทโร่เพื่อนรัก เป็นอนิเมชันที่ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีของฮายาโอะ มิยาซากิและสตูดิโอจิบลิ โดยเนื้อหาเกี่ยวกับเด็กสาวสองคนที่เป็นเพื่อนกับวิญญาณไม้ในชนบทญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง (ค.ศ.1956) ซึ่งภาพยนตร์ดังกล่าวออกฉายในปี 1988 โดยตัวภาพยนตร์มีความยาวเพียง 86 นาทีเท่านั้น

เรื่องเริ่มต้นที่ซัทซึเกะและเม เด็กผู้หญิงสองคนย้ายมาอยู่บ้านใหม่ในแถบชนบทกับพ่อซึ่งเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยเพื่อที่จะให้ใกล้กับโรงพยาบาลที่แม่ของพวกเธออนโรกษาคตัวอยู่ ซัทซึเกะและเมได้อาศัยอยู่บ้านไม้เก่าๆ และพบว่าบ้านหลังนี้เป็นที่อาศัยของภูตเล็กๆ หลายตัว และนอกจากนั้นพวกเขายังค้นพบว่าในป่าข้างบ้านมีโทโทโร่สัตว์วิเศษผู้พิทักษ์ป่าอาศัยอยู่ และต่อมาได้กลายเป็นเพื่อนกัน

3.2.5 Kiki's Delivery Service

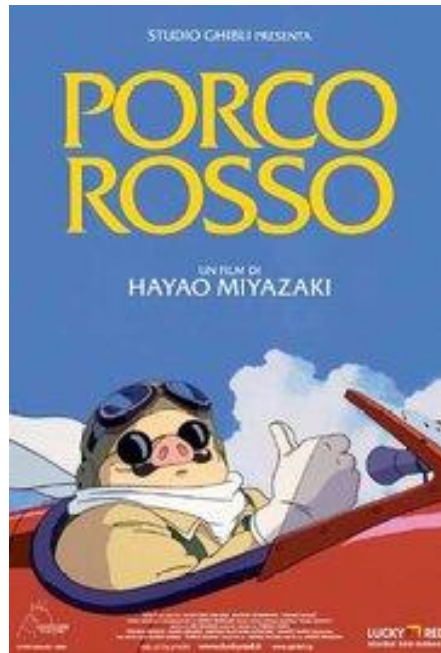

ภาพโปสเตอร์ของภาพยนตร์เรื่อง Kiki's Delivery Service

(ที่มา <http://www.amazon.com/Delivery-Service-Mandarin-Chinese-Edition/dp/B004EHMCG0>)

แม่มดกิบบริการจัดส่งสินค้าหรือแม่มดน้อยกิกิ (魔女の宅急便 : *Majo no Takkyubin*) เป็นภาพยนตร์การ์ตูนลำดับที่ 5 จากสตูดิโอจิบลิ ออกฉายในปี 1989 เนื้อหาของแม่มดกิกินั้น ดัดแปลงมาจากหนังสือนิทานสำหรับเด็ก แต่งโดยเอโกะ คาดาโน เป็นเรื่องราวของสาวน้อยแม่มดชื่อ "กิกิ" ที่เมื่อถึงวัย 13 ขวบจะต้องออกเดินทางไปหาถิ่นพำนักพักอาศัยโดยลำพังตามกฎหมายเกณฑ์เลี้ยงดูของครอบครัวแม่มดที่สืบทอดกันมายาวนาน เธอเดินทางไปกับไม้กวาดลอยได้เพื่อค้นหาสถานที่ที่ไม่มีแม่มดคนอื่นมาอยู่ ซึ่งเมืองที่เธออยากไปก็เป็นเมืองใหญ่โตริมทะเลที่มีผู้คนอาศัยอยู่มากมาย เธอจำเป็นต้องปรับตัวและหาวิถีที่จะอยู่ในเมืองเมืองนี้ให้ได้ ในที่สุดเธอก็ได้ไปอยู่กับครอบครัวทำขนมปังและใช้ความสามารถในการขี่ไม้กวาดให้เป็นประโยชน์คอยรับจ้างส่งของให้กับคนในเมือง กิกิได้เจอกับเพื่อนใหม่มากมาย ต่างวัย ต่างอายุแต่ก็เป็นคนที่คอยให้กำลังใจเธอยามที่เธอสูญเสียเวทมนตร์

3.2.6 Porco Rosso

ภาพโปสเตอร์ของภาพยนตร์เรื่อง Porco Rosso

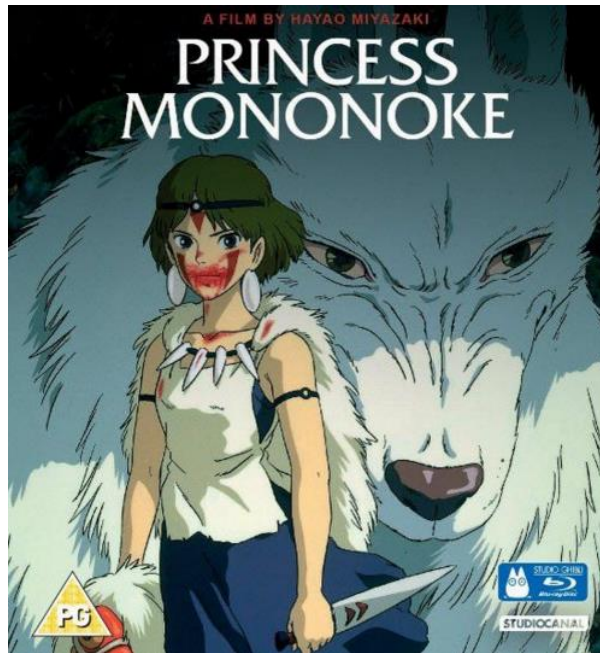
(ที่มา <http://www.imdb.com/title/tt0104652/>)

Porco Rosso (1992) พอร์โค รอสโซ สลัดอากาศประจัญบาน (紅の豚 : Kurenai no buta) แต่เดิมเป็นมังงะ (หนังสือการ์ตูนลายเส้น) ความยาวประมาณ 16 หน้า เรื่อง "The Age of Seaplanes" ซึ่งอยู่ในชุด Miyazaki's Daydream Data Note ที่มีมิยาซากิเขียนลงตีพิมพ์เป็นตอนๆ ในนิตยสาร Model Graphix และถูกสร้างเป็นภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่นของสตูดิโอจิบลิโดยฮายาโอะ มิยาซากิ ออกฉายเมื่อปี ค.ศ. 1992 ในบรรดาภาพยนตร์อนิเมชันของฮายาโอะ มิยาซากิทั้งหมด ผลงานเรื่องนี้ถือได้ว่าเป็นภาพยนตร์ที่เป็น "ส่วนตัว" ที่สุดที่รวบรวมสิ่งที่ชอบของผู้กำกับมาไว้ในเรื่องเดียวกันคือ หมู เครื่องบิน และผู้หญิง มานำเสนอเป็นการตุนในบรยากาศของหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยมีแนวคิดคือการมองโลกในแง่ร้าย

เนื้อหาของเรื่อง Porco Rosso ในภาพยนตร์จะแตกต่างจากในหนังสือการ์ตูนเล็กน้อย ซึ่งกล่าวถึงยุคสิ้นสุดหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ตัวเอกชาวอิตาลีชื่อพอร์โค พากิโอต นักบินที่เคยมีประวัติเป็นวีรบุรุษในสงครามที่สาปตัวเองให้มีหน้าตาเป็นหมูเนื่องมาจากการสูญเสียศรัทธาในความเป็นมนุษย์ไปหลังสงครามมารีโค และผันตนเองเป็นนักล่าเงินรางวัลที่ขี่เครื่องบิน Savoia S.21 สีแดงซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามพอร์โค รอสโซ หรือ "ไอ้หมูสีแดง" คอยฟังความช่วยเหลือจากเรือผู้โดยสารที่ถูกก่อกรวนด้วยโจรสลัดที่เขา มักต่อรองเงินรางวัลก่อนออกไปช่วยเหลือพอร์โค พากิโอต ค่อนข้างเป็นคนที่

จริงจังกับชีวิตและเจียบขีรมองโลกแง่ร้ายตลอดเวลาจนกระทั่งเขารู้จักเด็กสาวคนหนึ่งชื่อฟิโอที่มี
อายุต่างวัย และได้มีสถานะเป็นผู้ออกแบบเครื่องบินลำใหม่ของพอร์โค ความสัมพันธ์ของทั้งคู่เริ่มก่อ
ตัวขึ้นจนเขาเริ่มศรัทธาการเป็นมนุษย์ท่ามกลางระบบฟาสซิสต์และสงครามครั้งใหม่ที่กำลังคืบคลาน
ใกล้เข้ามา

3.2.7 Princess Mononoke

ภาพโปสเตอร์ของภาพยนตร์เรื่อง Princess Mononoke

(ที่มา <http://www.bestmovie-hd.com/category/การ์ตูน-อนิเมชั่น/> /page/5/)

Princess Mononoke เจ้าหญิงจิตวิญญาณแห่งพงไพร (もののけ姫 : Mononoke Hime) เป็นอนิเมชันฉายในปี 1997 ที่พูดถึงเรื่องราวความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ด้วยการเล่าที่ย้อนไปถึงยุคมุโรมะจิ (สมัยโทคุงะวะ ช่วงอียะสุกำลังจะเรืองอำนาจ) ในมุมมองของพระเอกชื่อ "เจ้าชายอาชิทากะ" โดนคำสาปจากอสูรทาทาริ ซึ่งเขาอาจจะต้องตาย ทางแก้ที่จะช่วยเขาได้คือต้องเดินทางไปสู่ประจิมทิศเพื่อไปป่าของเทพชิชิ เทพสูงสุดแห่งพงไพรเพื่อช่วยแก้คำสาปให้ ซึ่งพระเอกต้องเดินทางไปกับกวางแดงเขาประหลาด และเมื่อมาถึงที่หมายก็พบว่าพื้นที่ส่วนหนึ่งของป่าเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านแห่งหนึ่งนาม "โคโนะนคร" ที่อยู่ภายใต้การนำของนายหญิงอิโบชิ หมู่บ้านแห่งนี้ผลิตเหล็กและปืนไฟเพื่อความอยู่รอดในยุคสงคราม แต่การผลิตเหล็กสร้างความเดือดร้อนให้กับป่าและพวกเทพทั้งหลายก็เริ่มที่จะเป็นศัตรูกับคนในหมู่บ้านโดยเฉพาะเทพหมูป่า

จากนั้นเขาก็ได้พบมนุษย์เด็กผู้หญิงอย่างซัน (หรือเจ้าหญิงโมโมโกะ) ที่อาศัยอยู่กับเทพโมโร หมาป่าสีขาวตัวยักษ์ในฐานะลูก แม้เธอจะเป็นมนุษย์ที่รักในธรรมชาติและป่าแต่กลับเกลียดชังมนุษย์ทั้งหลาย ซึ่งต่างจากอาชิทากะที่มองทุกอย่างด้วยดวงตาที่ปราศจากความเกลียดชังและปรารถนาให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เขาจึงต้องต่อสู้กับเหล่าเทพ ธรรมชาติ รวมถึงมนุษย์ด้วย

3.2.8 Spirited Away

ภาพโปสเตอร์ของภาพยนตร์เรื่อง Spirited Away

(ที่มา <http://www.imdb.com/title/tt0245429/>)

Spirited Away (千と千尋の神隠し) แปลเป็นไทยว่าเซ็นและจิอิโระผู้ถูกผีลักไป เป็นภาพยนตร์อนิเมชันแนวแฟนตาซี-ผจญภัย ฉายในญี่ปุ่นเมื่อปี 2001 ซึ่งเป็นการทุนสร้างชื่อ ทำเงินและได้รางวัลของมิยาซากิจนสร้างชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก มีเนื้อหาเกี่ยวกับตัวเอกซึ่งเป็นเด็กผู้หญิงชื่อจิอิโระ อายุ 10 ขวบ กำลังย้ายบ้านไปยังเมืองใหม่พร้อมกับพ่อแม่ ซึ่งตอนแรกนั้นจิอิโระไม่อยากจะย้ายบ้านเลย เพราะว่าเธอไม่อยากจากบ้านเก่าและเพื่อนๆ ของเธอ ระหว่างที่เธอรู้สึกกังวลนี้เอง ครอบครัวของเธอได้หลุดมายังเมืองร้างแห่งหนึ่งที่ร้างไร้คนแต่มีอาหารน่ากิน พ่อแม่ของเธอไม่รอช้ากินอาหารนั้นเข้าไปทั้งที่จิอิโระเตือนแล้วว่าอาหารนี้ดูแล้วไม่น่าไว้ใจ เมื่อพ่อแม่ของเธอกินอาหารพวกเขาก็กลายร่างเป็นหมู ทำให้จิอิโระต้องหาทางช่วยเหลือพ่อแม่ของเธอ พร้อมกับต้องออกไปยังโลกของเธอให้ได้โดยเธอต้องเข้าไปยังดินแดนของเทพเจ้าและเธอเข้าไปทำงานเป็นเด็กในโรงบ่อน้ำร้อน ภายใต้การปกครองของแม่เผ่ายูบายา และที่นั่นเธอก็ได้รู้จักเด็กชายคนหนึ่งชื่อฮาคู ซึ่งดูเหมือนเขารู้จักกับเธอแต่เธอไม่รู้จักเขาเลย

Spirited Away ได้รับรางวัลมากมายรวมทั้งรางวัลออสการ์ นอกจากนี้ยังทำลายสถิติยอดรายได้สูงสุดของไททานิกในญี่ปุ่นลง (ไททานิกเป็นภาพยนตร์ที่ทำรายได้สูงสุดทั่วโลกในขณะนั้น) และเป็นอนิเมชันที่กวาดรายได้สูงที่สุดในประวัติศาสตร์ของภาพยนตร์ที่ออกฉายในประเทศญี่ปุ่น

3.2.9 Howl's Moving Castle

ภาพโปสเตอร์ของภาพยนตร์เรื่อง Howl's Moving Castle

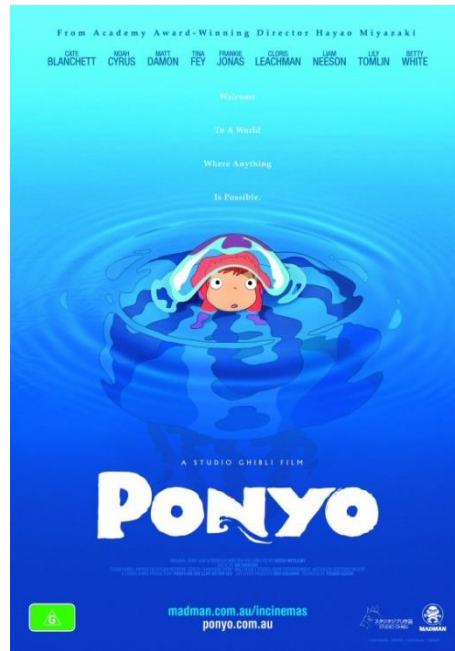
(ที่มา <http://movies.disney.com/howls-moving-castle>)

ปราสาทเวทมนตร์ของฮาวล์ (ハウルの動く城 : *Hauru no Ugoku Shiro*) เป็นนิยายสำหรับเด็กแนวแฟนตาซีเขียนโดยนักเขียนชาวอังกฤษ ไดแอนา ไวนน์ โจนส์ ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1986 และมีการดัดแปลงทำเป็นภาพยนตร์อนิเมชันในปี ค.ศ. 2004 โดยเป็นภาพยนตร์การ์ตูนลำดับที่ 15 จากสตูดิโอจิบลิ

ปราสาทเวทมนตร์ของฮาวล์เป็นเรื่องราวของโลกแฟนตาซีในยุคเครื่องจักรไอน้ำ เวทมนตร์และสงครามระหว่างประเทศ โดยเรื่องราวเริ่มต้นอยู่ที่ตัวเอกหญิงคนหนึ่งชื่อ โซฟี แสตเตอร์ ซึ่งเป็นพี่คนที่พี่น้องสาวอีกสองคน พวกเขาอาศัยอยู่ในอาณาจักรเทพนิยายแห่งอินกา น้องสาวคนรองของโซฟีชื่อเลดี้ เป็นคนที่สวย ในขณะที่น้องคนเล็กชื่อมาร์ธา เป็นคนที่ฉลาด โซฟีจึงมักจะคิดว่าตัวเอง

เป็นคนไม่น่าสนใจและไม่ฉลาด โซฟีได้สืบทอดกิจการร้านขายหมวกของครอบครัว จนกระทั่งวันหนึ่ง เมื่อแม่มดแห่งทุ่งร้างได้สาปให้โซฟีกลายเป็นหญิงชราอายุ 90 ปี เพราะไปทำให้แม่มดโกรธ โซฟีเลยต้องออกจากบ้านและได้ไปพบกับปราสาทเคลื่อนที่ของพ่อมดฮาวล์ ผู้ซึ่งถูกร่ำลือว่าชอบสะสมหัวใจของเด็กผู้หญิง แต่โซฟีในสภาพหญิงชรา ก็ได้เป็นแม่บ้านในปราสาทแห่งนี้ เป็นจุดเริ่มต้นการผจญภัย และการพัฒนาจิตใจของโซฟีและพ่อมดฮาวล์

3.2.10 Ponyo

ภาพโปสเตอร์ของภาพยนตร์เรื่อง Ponyo

(ที่มา <http://www.imdb.com/title/tt0876563/>)

Gake no Ue no (Ponyo 崖の上のポニョ) หรือ โปเนียว อิตาสมุทรมัจฉา เป็น ภาพยนตร์อนิเมชันในปี 2008 ลำดับที่ 8 ของสตูดิโอจิบลิ เรื่องราวเด็กชายวัยห้าขวบตัวเล็กๆ คนหนึ่งชื่อโซสุเกะ อาศัยอยู่ในบ้านบนหน้าผาสูงติดทะเลอินแลนด์ เข้าวันหนึ่งระหว่างที่เล่นเพลินอยู่บนชายหาด โซสุเกะได้พบกับขวดโหลใบหนึ่งที่มีปลาทองติดอยู่ เขาได้ช่วยชีวิตปลาทองไว้และตั้งชื่อมันว่า "โปเนียว" พร้อมกับสัญญาว่าจะปกป้องปลาทองตัวน้อยตลอดไปโดยหาว่าปลาทองตัวนี้ไม่ใช่ปลาทองธรรมดา แต่เป็นลูกสาวของเจ้าสมุทรและเทพแห่งท้องทะเลที่หนีจากโลกบาดาลขึ้นมาบนโลกมนุษย์ เด็กทั้งสองตกหลุมรักกันแต่พ่อของเธอก็ใช้เวทมนตร์ส่งคลื่นใหญ่ไปพาโปเนียวกลับมาหาเขาที่โลกได้ทะเล ทั้งโซสุเกะและโปเนียวเสียใจมากที่ต้องพรากจากกัน โปเนียวจึงใช้เวทมนตร์ของพ่อเพื่อแปลงร่างเป็นเด็กผู้หญิงและหนีขึ้นมาหาโซสุเกะอีกครั้ง แต่การใช้เวทมนตร์ดังกล่าวส่งผลให้โลกตกอยู่ในอันตรายและเป็นจุดเริ่มต้นของการผจญภัยของเด็กทั้งสองในท้องทะเลอันกว้างใหญ่

3.2.11 The Wind Rises

ภาพโปสเตอร์ของภาพยนตร์เรื่อง The Wind Rises

(ที่มา <http://www.imdb.com/title/tt2013293/>)

The Wind Rises (風立ちぬ) ปีกแห่งฝัน วันแห่งรัก เป็นเรื่องราวของ จิโร ชายหนุ่มที่ฝันอยากเป็นนักบินแต่ก็ไม่สามารถทำได้เพราะเขาสายตาสั้นมาก แต่ความฝันของเขาก็ไม่ได้จบลง เขาจึงพยายามเป็นวิศวกรออกแบบเครื่องบินแทน หลังจากเข้าทำงานจิโรได้รับตำแหน่งหัวหน้าทีมวิศวกรออกแบบเครื่องบินรบที่จะประจำการในกองทัพเรือจักรวรรดิญี่ปุ่น เครื่องบินต้นแบบลำแรกของจิโร คือ 1MF10 นั้นเป็นที่น่าผิดหวังและล้มเลิกโครงการ จิโรถือโอกาสไปพักผ่อนและคิดไอดีอยู่ที่รีสอร์ทแห่งหนึ่ง ที่นั่นเขาได้พบกับนาโอโกะซึ่งคุณพ่อของเธอเป็นเจ้าของ และที่นั่นจิโรได้พบกับชาวเยอรมันที่เป็นแขกในโรงแรม ชายคนนั้นได้บอกถึงสถานการณ์ที่สุ่มเสี่ยงในเยอรมนีที่ปกครองโดยพรรคนาซี ปัญหาเกิดขึ้นกับ ดร. จุงส์เกอร์ และผลลัพธ์ของสงครามที่กำลังอุบัติขึ้น จิโรเริ่มมีใจกับนาโอโกะจนในที่สุดทั้งสองตกลงคบกัน และจิโรได้ไอดีในการสร้างเครื่องบินใหม่ของเขา เมื่อกลับมาที่โรงงานได้ไม่นานมีเจ้าหน้าที่หน่วยสืบสวนอาชญากรรมของทางการมาตามจับกุมตัวจิโรด้วยเหตุผลที่ไม่อาจทราบได้ จิโรในฐานะหัวหน้าทีมวิศวกรต้องทำงานอย่างหลบซ่อนและย้ายไปอาศัยอยู่ที่บ้านของรองหัวหน้าโรงงาน ขณะเดียวกันอาการวัณโรคของนาโอโกะก็แย่ลงเรื่อยๆ จนเธอต้องไปรักษาตัว

The Wind Rises เป็นภาพยนตร์การ์ตูนอนิเมชันแนว [ดราม่า](#) และอิงประวัติศาสตร์ เป็นผลงานชิ้นสุดท้ายที่กำกับโดยฮายาโอะ มิยาซากิ เนื้อเรื่องอิงชีวประวัติของดร. [จิโร โฮะริโกะชิ](#) วิศวกรผู้ออกแบบเครื่องบินของบริษัท [เครื่องบินดัดดาภายในมิทซูบิชิ](#) ประจำโรงงานสาขานาโงยะ

3.3 ความเชื่อลัทธิชินโตเกี่ยวกับพลังธรรมชาติที่ปรากฏในการ์ตูน

3.3.1 ความเชื่อลัทธิชินโตเกี่ยวกับพลังธรรมชาติที่ปรากฏในรูปของเทพเจ้าหรือคามิ

ชินโตได้ให้ความหมายของคามิไว้ว่า คามิได้รับการยกย่องให้เกียรติในฐานะที่ควรค่าแก่การสักการบูชาเป็นสิ่งที่ประเสริฐสุด ชินโตได้สอนว่าคามิเป็นผู้ให้กำเนิดชีวิตทั้งหลายและกำเนิดคามิทั้งหมด สิ่งมีชีวิตทั้งหมดจะมีวิญญาณของคามิแฝงอยู่ ฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่อยู่ในรูปของนามธรรมหรือรูปธรรมก็ถือเป็นคามิทั้งหมด จากการศึกษาการ์ตูนอนิเมชันของฮายาโอะ มิยาซากิ ความเชื่อลัทธิชินโตเกี่ยวกับพลังธรรมชาติในรูปแบบของเทพเจ้าหรือคามิปรากฏอยู่มากมาย ผ่านการแสดงออกเป็นสัญลักษณ์ซึ่งเป็นสิ่งที่เทพเจ้าหรือคามิสิงสถิตอยู่ในรูปแบบของรูปธรรมเพื่อให้ผู้ชมการ์ตูนอนิเมชันของเขาสามารถเข้าใจได้

จากเรื่อง Nausicaä of the Valley of the Wind ปรากฏความเชื่อลัทธิชินโตเกี่ยวกับพลังธรรมชาติในรูปแบบคามิโดยใช้แมลงยักษ์ที่เรียกว่า “โอห์ม” (Ohm) เป็นสัญลักษณ์ของสัตว์ร้ายที่มนุษย์ต้องเกรงกลัว และไม่สามารถเอาชนะได้ เนื่องจากเหตุการณ์ “Seven Days of Fire” ผ่านไป 1,000 ปี หลังจากนั้นทำให้อารยธรรมและระบบนิเวศน์ของโลกถูกทำลายหมด พื้นที่โลกเกิดมลพิษอย่างหนัก เกิดป่าเชื้อราและเป็นศูนย์กลางของแมลงยักษ์

โอห์ม หรือแมลงยักษ์ในเรื่อง Nausicaä of the Valley of the Wind

(ที่มา <http://techgnotic.deviantart.com/journal/Movie-Review-Hayao-Miyazaki-Nausicaa-506685717>)

การใช้สัตว์เป็นสัญลักษณ์ของคามิถือเป็นสิ่งที่ฮายาโอะ มิยาซากิ มักจะใช้ในการแสดงออกถึงพลังของธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในลักษณะความเชื่อของลัทธิชินโตได้ง่ายขึ้น การ์ตูนอนิเมชันของเขาแต่ละเรื่องจะให้ลักษณะของคามิแตกต่างกันตามเนื้อหาของเรื่อง เช่น โอโม หรือแมลงยักษ์ในเรื่อง Nausicaä of the Valley of the Wind เปรียบเสมือน คามิที่เป็นตัวแทนความน่ากลัวของพลังธรรมชาติ เนื่องจากเนื้อหาหลักๆ ของเรื่องนี่คือสงครามระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ จึงถูกออกแบบให้เป็นสัตว์ร้ายน่ากลัวที่มนุษย์จะต้องเอาชนะให้ได้

นอกจากนี้เรื่อง My Neighbor Totoro เรื่องราวเกี่ยวกับเด็กหญิงทั้งสองคือซัทซึกิและเมะที่ต้องย้ายบ้านใหม่ไปอยู่ใกล้กับโรงพยาบาลที่แม่ของพวกเธอรักษาตัวอยู่ พวกเธอได้พบกับภูติเล็กๆ หลายตัวในบ้านหลังใหม่ อีกทั้งยังได้พบกับ โทโทโร่ สัตว์วิเศษผู้พิทักษ์ป่าและได้เป็นเพื่อนกัน

เมได้พบกับภูติเล็กๆ ในบ้านหลังใหม่

(ที่มา <http://www.kotaku.com.au/tags/my-neighbor-totoro/>)

ซัทซึกิพบกับโทโทโร่ที่ป้ายรถเมล์

(ที่มา <http://pantip.com/topic/34028510>)

สาเหตุที่โทโทโร่มีลักษณะเหมือนแมวตัวอ้วนกลม เพราะเนื้อหาของเรื่องนี้เน้นไปที่การผจญภัยที่น่าตื่นเต้นซึ่งปรากฏคามิจากจินตนาการของเด็กหญิงทั้งสองคน เป็นการแสดงออกถึงพลังธรรมชาติกับมนุษย์ที่คอยพึ่งพาอาศัยกัน โทโทโร่เปรียบเสมือนตัวแทนของความอบอุ่นที่เด็กหญิงทั้งสองต้องการได้จากแม่ของพวกเธอที่รักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล ทำให้ลักษณะของโทโทโร่เหมือนกับแมว สัตว์เลี้ยงน่ารัก ใจดี และเป็นสัตว์นำโชคตามความเชื่อของคนญี่ปุ่น

การใช้สัตว์เป็นสัญลักษณ์ของคามิยังมีเรื่อง Princess Mononoke ด้วย ซึ่งส่วนใหญ่จะแสดงออกมาในลักษณะของสัตว์ที่อาศัยอยู่ในป่าและคอยพิทักษ์ป่าที่ตนเองอยู่ มีลักษณะเหมือนกับสัตว์จริงๆ มิได้เกิดจากจินตนาการใดๆ เช่น **เทพซึชิ** (กวาง) เป็นเทพที่เป็นทั้งผู้มอบชีวิตและผู้พรากชีวิต กลางวันเป็นกวางครีบกวางคืนเป็นเงาเดินได้ เปรียบเสมือนเทพอิซานากิและเทพอิซานามิในตำนานชินโตของญี่ปุ่น ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดเทพต่างๆ และทุกสิ่งในโลกมนุษย์ **เทพโมโร** (หมาป่า) เทพที่น่าขนลุกมาเลี้ยงเพื่อช่วยปกป้องป่าจากอิโบชิที่คอยทำลายป่าเพราะต้องการแร่เหล็กจากป่าเพื่อทำปืนไฟสร้างผลประโยชน์ให้กับตนเอง เทพโมโรจึงเปรียบเสมือนผู้นำในการกำจัดมนุษย์ผู้รุกรานและทำลายป่า **เทพโอโคโตะ** (หมีป่า) อยู่ในประเภทของอุจิจะมีในความเชื่อของชินโต ซึ่งถือเป็นเทพที่คอยคุ้มครอง ดูแล รักษาทุกด้านของกลุ่มเครือญาติของตน เทพโอโคโตะพยายามรักษาเผ่าพันธุ์และผืนป่าที่ถูกรุกรานโดยขอความช่วยเหลือจากเทพซึชิ และต่อสู้กับมนุษย์อย่างสุดความสามารถถึงแม้ตนเองจะบาดเจ็บก็ตาม **เทพวานร** (ลิง) เป็นเทพที่โกรธแค้นมนุษย์ที่เข้ามาทำลายป่าที่ตนเองอยู่ แต่ในทุกค่ำคืนเทพวานรจะออกมาปลุกต้นไม้เพื่อทดแทนต้นไม้ที่ถูกตัดไป เพื่อให้ผืนป่าอุดมสมบูรณ์ดังเดิม

เทพซึชิ ผู้มอบชีวิตและผู้พรากชีวิต

(ที่มา <http://media-eater.exteen.com/20080425/princess-momonoke-1999>)

นอกจากการใช้สัตว์เป็นสัญลักษณ์ของคามิหรือเทพเจ้าแล้วในเรื่อง Spirited Away ยังปรากฏเทพเจ้าและภูตผีที่มีลักษณะเป็นสิ่งมีชีวิตรูปร่างประหลาด โดยเนื้อหาหลักๆ ของเรื่องนี้มักจะเกี่ยวข้องกับประเพณีของคนในสังคมญี่ปุ่นผ่านลักษณะของคามิที่แสดงลักษณะนิสัยต่างๆ กันไป ความหลากหลายของเทพเจ้าและคามิในโรงอาบน้ำเปรียบเสมือนสังคมที่ซับซ้อนของมนุษย์

จากเรื่องปรากฏลักษณะคามิหรือเทพเจ้าในความหมายว่า คามิหมายถึงสิ่งที่น่าเลื่อมใส มีคุณสมบัติพิเศษหรือเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดพลังเร้นลับที่ทำให้มนุษย์เกิดความหวาดกลัว คามิไม่ได้เป็นเพียงสิ่งดีเท่านั้น สิ่งไม่ดีก็เป็นคามิได้และคามิชั่วร้ายอาจกลายเป็นคามิที่ดีได้ถ้าคามินั้นหยุดทำสิ่งไม่ดี เพราะคนญี่ปุ่นเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างสามารถกลับคืนไปสู่สภาพที่ดีได้ตามความเชื่อของชินโต ซึ่งเรื่องนี้ได้แสดงถึงลักษณะของคามิหรือเทพเจ้าที่มีลักษณะทางกายภาพ และคามิหรือเทพเจ้าที่แสดงถึงลักษณะของจิตใจ

คามิหรือเทพเจ้าที่มีลักษณะทางกายภาพ ในชินโตเชื่อว่าสิ่งใดก็ตามที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์สามารถเป็นคามิได้ จากการดูเรื่องนี้จะเห็นว่าคามิหรือเทพเจ้าต่างๆ จะมีลักษณะรูปร่างหน้าตาที่แตกต่างกันออกไป เมื่อจิอิโระพบเรือมาจอดเทียบท่าและมีเทพมากมายเข้ามาใช้บริการในโรงอาบน้ำ ทั้งปรากฏอยู่ในรูปของสัตว์ เช่น เทพที่มีหนวดเหมือนปลาหมึกคอยให้พนักงานขัดตัวให้ เทพที่ลอยอยู่ในอ่างอาบน้ำ เทพที่คล้ายกับแมวน้ำขึ้นลิฟท์ไปกับจิอิโระเพื่อไปหาโยบาบา นอกจากนี้ยังมีเทพที่มีลักษณะรูปร่างเหมือนกับมนุษย์แต่มีพลังพิเศษ เช่น **โยบาบา** เจ้าของโรงอาบน้ำที่มีรูปร่างคล้ายกับคนแก่ ตัวเตี้ย หน้าตาเหี่ยวเฉา แสดงถึงผู้ปกครองที่มองเห็นแต่ประโยชน์ของตนเองและใช้อำนาจในการปกครองพนักงานในโรงอาบน้ำ และ**ฮาคุ** รูปร่างเหมือนกับมนุษย์แต่มีพลังพิเศษเพราะ

แท้จริงแล้วเขาเป็นเทพแม่น้ำ เพื่อที่จะได้รับการฝึกฝนเวทมนตร์จากยูบาบาเขาจึงต้องทำตามที่ยูบาบาต้องการแต่ฮาคูกิคอยช่วยเหลือจิโระที่พลัดหลงเข้ามาในเมืองประหลาดให้ได้ทำงานในโรงอาบน้ำและช่วยเหลือพ่อกับแม่ของเธอที่กลายเป็นหมู

ยูบาบา เจ้าของโรงอาบน้ำในเมืองประหลาด

(ที่มา <http://www.wonder12.com/2011/07/spirited-away.html>)

คามิหรือเทพเจ้าที่แสดงถึงลักษณะของจิตใจ เป็นคามิที่มีอารมณ์ความรู้สึกคล้ายกับมนุษย์และมีพฤติกรรมที่เหมือนกับคนในสังคมญี่ปุ่นคือ **คาโอนาสึ** เป็นตัวแทนของความเหงาเปล่าเปลี่ยวเต็มไปด้วยความสิ้นหวัง ซึ่งชินโตได้ให้คำจำกัดความว่าทุกสิ่งทุกอย่างสามารถเป็นคามิหรือเทพเจ้าได้ อารมณ์ความรู้สึกที่เป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์สามารถอยู่ในตัวเทพและถือว่าเป็นเทพแห่งความเหงา คาโอนาสึได้แสดงออกถึงการเรียกร้องความสนใจจากผู้คนรอบข้างโดยเสกทองออกมาแจกจ่ายให้กับทุกคนในโรงอาบน้ำทำให้คนรอบข้างสนใจ ถือเป็นพฤติกรรมที่ปรากฏในสังคมซึ่งเป็นคามิได้เช่นกัน

จิอิโระและคาโอนานั่งรถไฟด้วยกัน

(ที่มา <http://gnetgnet.blogspot.com/2014/01/christmas-eve-in-japan-ghibli-in-laguna.html>)

จากลักษณะของคามิหรือเทพเจ้าที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคามิหรือเทพเจ้าทุกคนนั้นมีหน้าที่ของตนเองเหมือนกับตำนานของชินโตที่มีเทพอิซานากิและเทพอิซานามิเป็นผู้สร้างและผู้กำเนิดเทพต่างๆ มอบหน้าที่ในการปกป้องโลกที่ตนสร้างให้สมบูรณ์เรื่อง Ponyo จึงปรากฏเทพที่คุ้มครองมหาสมุทรคือ **ฟูจิโมโตะ** พ่อของโปเนียว ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นมนุษย์แต่เกลียดการกระทำของมนุษย์ที่ชอบก่อมลพิษให้กับท้องทะเลจึงกลายเป็นเจ้าสมุทรที่อาศัยอยู่ในทะเลลึกคอยควบคุมดูแลไม่ให้มนุษย์มารุกรานท้องทะเลได้และ **แกรน มามาเร่** แม่ของโปเนียว เทพธิดาแห่งมหาสมุทรผู้แสนใจดี

ฟูจิโมโตะ พ่อของโปเนียว เจ้าสมุทรที่อาศัยอยู่ในทะเลลึก

(ที่มา <http://www.metalbridges.com/ponyo-2009/>)

3.3.2 ความเชื่อลัทธิชินโตเกี่ยวกับพลังธรรมชาติที่ปรากฏในรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

3.3.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะพึ่งพาอาศัย

จากเรื่อง My Neighbor Totoro แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติได้อย่างชัดเจน พลังธรรมชาติของโทโทโร่ สัตว์วิเศษผู้พิทักษ์ป่าได้คอยช่วยเหลือเด็กหญิงทั้งสองให้ก้าวผ่านอุปสรรคต่างๆ ซึ่งคามิหรือเทพเจ้าตนนี้ปรากฏขึ้นจากจินตนาการของเด็กหญิงจึงมีลักษณะเป็นแมวตัวอ้วนกลมน่ารักและอบอุ่น ทำให้เด็กหญิงทั้งสองเกิดความเข้มแข็งในจิตใจ ถือเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน

นอกจากนี้ความเชื่อแบบชินโตเกี่ยวกับพลังธรรมชาติ ยังทำให้มนุษย์ต้องพึ่งพาคามิหรือเทพเจ้าเพื่อปกป้องตนเองจากความกลัวและสิ่งร้ายเหมือนกับเจ้าชายอาซิทากะ ในเรื่อง Princess Mononoke ที่โดนคำสาปจากอสูรทาทาริ ซึ่งเขาอาจจะต้องตาย ทางที่จะช่วยเขาได้คือต้องเดินทางไปสู่ประจิมทิศเพื่อไปยังป่าของเทพชิชิ เทพสูงสุดแห่งพงไพรให้ช่วยแก้คำสาปให้

3.3.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะความขัดแย้ง

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในเรื่อง Nausicaä of the Valley of the Wind เนื่องจากเรื่องราวที่เกิดขึ้นในช่วง 1,000 ปี หลังจากในโลกเกิดเหตุการณ์ “Seven Days of Fire” เป็นเหตุให้อารยธรรมมนุษย์และระบบนิเวศน์ถูกทำลายทั้งหมด ส่งผลให้พื้นที่ของโลกเกิดมลพิษอย่างหนัก เกิดป่าเชื้อราที่มีพิษและเป็นศูนย์กลางของเหล่าแมลงขนาดยักษ์(โอห์ม)มากมาย มนุษย์จึงไม่สามารถอาศัยอยู่ในโลกได้อย่างปกติได้จึงต้องหาวิธีที่จะสามารถเอาชนะพลังธรรมชาติโดยการก่อสงครามโดยเริ่มจากสงครามที่เกิดขึ้นระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ในการล่าอาณานิคมเพื่อให้เกิดความเป็นใหญ่และสามารถต่อสู้กับสัตว์ร้ายอย่างแมลงยักษ์ได้ จนนำไปสู่สงครามระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

ป่าเข็วที่มีพิษ ที่อาศัยของเหล่าแมลงขนาดยักษ์ (โอห์ม)

(ที่มา <https://partofyourworldksu.wordpress.com/out-of-sight/nausicaa-of-the-valley-of-the-wind-and-inspirational-forests/>)

การต่อสู้ระหว่างมนุษย์กับเหล่าเทพผู้พิทักษ์ป่าในเรื่อง Princess Mononoke ก็เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะของความขัดแย้งเช่นกัน เรื่องราวได้ย้อนไปถึงยุคโมโระจิ (สมัยโทคุกะวะ อิเอะยะสึกำลังจะเรืองอำนาจ) พื้นที่ส่วนหนึ่งของป่ากลายเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านแห่งหนึ่งชื่อ “โคโนนคร” ภายใต้การนำของนายหญิงอิโบชิ หมู่บ้านแห่งนี้ผลิตเหล็กและปืนไฟเพื่อความอยู่รอดในยุคสงคราม แต่การผลิตสิ่งเหล่านี้สร้างความเดือดร้อนให้กับผืนป่าเพราะการสร้างเหล็กและปืนไฟต้องใช้ทรัพยากรจากผืนป่าจำนวนมาก เมื่อมนุษย์ทำลายป่ามากขึ้นเรื่อยๆ เทพทั้งหลายที่อาศัยอยู่จึงต้องออกมาปกป้องพื้นที่ของตนเอง นำไปสู่การต่อสู้กันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

นอกจากนี้การกระทำของมนุษย์ที่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติในเรื่อง Ponyo ลักษณะนิสัยของตัวละครชื่อฟูจิโมโตะ พ่อของเจ้าหญิงโปเนียวและคนรักของเทพธิดาแห่งมหาสมุทร ในอดีตเขาเคยเป็นนักวิทยาศาสตร์ในโลกมนุษย์ แต่ด้วยความที่ไม่ชอบมนุษย์เพราะมนุษย์มักจะก่อกมลพิษให้กับท้องทะเลเขาจึงไม่ค่อยออกมาจากวังใต้น้ำเพื่อพบปะกับมนุษย์มากนัก ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติจึงเกิดขึ้นภายในจิตใจของฟูจิโมโตะ เมื่อโปเนียวลูกสาววัย 5 ขวบ ได้เป็นเพื่อนกับโซสุเกะซึ่งเป็นมนุษย์ ฟูจิโมโตะจึงไม่พอใจอย่างมาก เขาพยายามหาวิธีที่จะแยกทั้งสองจากกัน เพราะคิดว่าลูกสาวของเขาเป็นเจ้าหญิงแห่งมหาสมุทรไม่ควรจะยุ่งเกี่ยวกับพวกมนุษย์ที่ชอบทำลายธรรมชาติ

บทที่ 4

การพัฒนาแนวคิดของคนญี่ปุ่นที่สะท้อนผ่าน

การ์ตูนอนิเมชันของฮายาโอะ มียาซากิ

4.1 ความเชื่อของคนญี่ปุ่นในการ์ตูนอนิเมชันของฮายาโอะ มียาซากิ

จากการ์ตูนอนิเมชันเรื่อง *Nausicaä of the Valley of the Wind* ได้เผยถึงประเด็นที่เป็นจุดวิกฤต (Climax) ของเรื่องนั่นคือความเชื่อเรื่องเทพเจ้าที่ลงมาช่วยยุติสงครามระหว่างเผ่าพันธุ์บนโลกมนุษย์ ซึ่งเป็นตำนานประจำหมู่บ้านแห่งสายลมของเจ้าหญิงนาอุซึกา ในตอนจบของเรื่องเมื่อเจ้าหญิงนาอุซึกาสามารถคลี่คลายสงครามและพยายามที่จะทำให้ทั้งสองฝ่ายร่วมมือกันมากกว่าจะทำสงครามต่อกัน เธอยอมเสียสละตนเองจนถึงท้ายที่สุดได้ปรากฏเทพเจ้าและทำให้เธอได้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง ตรงกับความเชื่อดั้งเดิมของญี่ปุ่นอย่างศาสนาชินโตที่เชื่อว่าเทพเจ้าสูงสุด “คามิ” (Kami) จะหยิบยื่นความช่วยเหลือแก่มวลมนุษยชาติในยามวิกฤตอยู่เสมอ ในขณะที่ Princess Mononoke ก็ได้นำเสนอประเด็นการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่เต็มไปด้วยเรื่องราวของบรรดาเทพแห่งป่าทั้งเทพชิชิที่อยู่ในรูปกวางซึ่งเป็นผู้พิทักษ์ป่าและผู้สร้างผืนป่าอันอุดมสมบูรณ์ให้แก่มนุษย์

ในเรื่องนี้เต็มไปด้วยความเชื่อของญี่ปุ่นมากมาย เช่น การตัดหัวเทพชิชิมาครอบครองเพื่อดำรงความเป็นอมตะหรือที่เชื่อกันว่าโลหิตของเทพผู้สร้างผืนป่าจะช่วยรักษาสารพัดโรคบนโลกมนุษย์ให้หายสนิท นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงตำนานของสัตว์ที่กลายมาเป็นอาหารของมนุษย์อย่างหมูด้วยว่า แท้จริงแล้วเคยเป็นเทพที่มีรูปร่างคล้ายหมูป่าซึ่งมีขนาดใหญ่โตกว่าหมูในปัจจุบันมาก แต่ด้วยความตื้อดั่งและอวดฉลาดจึงทำให้กลายเป็นเผ่าพันธุ์ที่ถูกสาปให้ตัวเล็กลง ใจขึ้น และท้ายที่สุดจึงเป็นเพียงสัตว์ไร้ค่ากินกับนอนรอความตายไปวันวัน (นับทอง ทองใบ, 2551: 57) นอกจากนี้ยังปรากฏความเชื่อลัทธิชินโตเกี่ยวกับพลังธรรมชาติคือวิญญาณต้นไม้ขนาดเล็กที่เรียกว่า โคดามะ ซึ่งเป็นวิญญาณในตำนานญี่ปุ่น เชื่อกันว่าสิงสถิตอยู่ในต้นไม้แบบเดียวกับนางไม้ การตัดต้นไม้ที่มีวิญญาณโคดามะสิงอยู่จะนำมาซึ่งความโชคร้าย เป็นการแสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ในทางพุทธศาสนาเชื่อกันว่ามนุษย์นั้น เกิด แก่ เจ็บ และตาย เมื่อตายไปก็จะไปเกิดใหม่หรืออาจเป็นวิญญาณอยู่ที่โลกใดสักที่ ต้นไม้ก็เป็นสิ่งมีชีวิตอย่างเดียวกับมนุษย์เช่นกัน เมื่อถูกตัดไปก็กลายเป็นวิญญาณในป่ารอคอยการไปเกิดใหม่อีกครั้ง

4.2 การ์ตูนนิเมชั่นของฮายาโอะ มียาซากิกับการพัฒนาแนวคิดของคณิญี่ปุ่น

จุดรวมของงานภาพยนตร์ของฮายาโอะ มียาซากินั้นอยู่ที่ “เด็กทุกคนต้องออกเดินทาง” โดยมีรายละเอียดของฉากและเหตุการณ์ที่แตกต่างกันออกไป เรื่องราวที่เด็กหลุดไปยังสถานที่ต่างโลกต่างมิติส่วนใหญ่มักให้ความสำคัญกับการผจญภัย การเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ลึกลับจินตนิมิตต่างต้องเจอกับสัตว์ประหลาด ต้องสร้างเหตุการณ์ที่พร้อมเขย่าหัวใจคนดูจนแทบหยุดเดิน แต่จนแล้วจนรอดก็หนีไม่พ้นของขวัญจากผู้วิเศษใจดี ที่คอยช่วยเหลือให้พ้นภัยในช่วงเวลาคับขันจนกลับไปสู่โลกเดิมได้ในที่สุด แต่การผจญภัยในโลกสมมตินี้กลับให้ความรู้สึกไม่ผิดเพี้ยนไปจากโลกแห่งความจริงทั่วไปสำหรับแม่মন้อย ก็ก๊ิในเรื่อง Kiki's Delivery Service สิ่งที่เรียกว่าการฝึกฝนการเป็นแม่มดที่เก่งกาจไม่ได้อยู่ที่ความสามารถในการขี่ไม้กวาดได้ตามใจนึก การเสกคาถาสาปสรรพลังได้อย่างไม่มีข้อจำกัดหรือการทำนายอนาคตได้อย่างแม่นยำ แต่สิ่งที่เธอต้องฝึกฝนคือการส่งของจากลูกค้าให้ถึงมือผู้รับอย่างปลอดภัยและตรงเวลา และเธอทำได้เพียงขี่ไม้กวาดไปส่งของโดยที่ตลอดทั้งเรื่องไม่ได้เคยถึงประเด็นการเรียนรู้วิชาเวทมนตร์คาถาใดทั้งสิ้น ภารกิจส่งของของแม่মন้อยก็กิจที่เทียบเคียงได้กับกิจวัตรประจำวันของคนเราทุกวันนี้ที่บ้างก็เรียกใช้บริการจากไปรษณีย์หรือบ้างก็โทรสั่งอาหารจานด่วนมาทานกันที่บ้าน แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการทำงานบริการซึ่งเป็นอาชีพที่สำคัญของสังคมเพราะต้องมีความรับผิดชอบและตรงต่อเวลาสูง โดยเฉพาะในสังคมญี่ปุ่นให้ความสำคัญต่อการตรงเวลามากๆ เพราะถูกปลูกฝังให้คนในสังคมนั้นเห็นคุณค่าของเวลา

เช่นเดียวกับการสร้างโลกสมมติใน Spirited Away โลกของเหล่าทวยเทพที่หนูน้อยจิอิโระพลัดหลงเข้าไปนั้น เต็มไปด้วยตัวละครที่แปลกประหลาดหน้าตาเก๋พิสดาที่ออกมาสร้างบรรยากาศโดยรวมของโลกจินตนาการได้อย่างน่าตื่นตาตื่นใจ ทุกๆฉากของเรื่องดำเนินไปตามรายละเอียดกิจกรรมของเหล่าทวยเทพที่เข้ามาใช้บริการในโรงอาบน้ำ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วเรื่องนี้สามารถอธิบายถึงลักษณะของสังคมญี่ปุ่นได้อย่างตรงไปตรงมา

การผจญภัยของจิอิโระเป็นเหมือนกับการเริ่มต้นที่จะเรียนรู้สู่วัยรุ่นที่จะต้องพบเจอกับสังคมที่กว้างขวางขึ้น ทำให้เธอสามารถพัฒนาจิตใจตนเอง สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม และเมื่อพบเจอกับอุปสรรคก็สามารถก้าวผ่านไปได้ โดยในเรื่องเธอได้พบกับเหตุการณ์ที่น่าตื่นเต้นมากมาย เช่น การขอเข้าไปทำงานในโรงอาบน้ำของยูบาบาแต่ไม่มีงานให้ เธอจึงพยายามช่วยเหลืองานคนอื่นๆ ซึ่งในสังคมญี่ปุ่นนั้น การช่วยเหลือคนอื่นในส่วนที่ไม่ใช่งานของตัวเองถือเป็นการแย่งงานของคนอื่น ทำ

ให้คนนั้นไม่รู้จักหน้าที่ของตนเอง และเหตุผลที่ว่าทำไมบรรดาทวยเทพถึงต้องมีโรงอาบน้ำ ทวยเทพนั้นต้องอาบน้ำด้วยหรือ ฉากเหล่านี้จึงเชื่อมโยงกับโลกเสมือนจริงในสังคมที่คนเราคุ่นชินกันอยู่ โดยเฉพาะคนญี่ปุ่นเองที่ยังมีวัฒนธรรมออกมาอาบน้ำในโรงอาบน้ำสาธารณะและนิยมไปเที่ยวบ่อน้ำพุร้อนกันทุกวันนี้

การพัฒนาจิตใจเป็นอีกเรื่องที่สามารถทำให้เกิดการพัฒนาแนวคิดได้อย่างดี เช่นเดียวกับแม่มดน้อยกิกิในเรื่อง Kiki's Delivery Service สิ่งที่สำคัญกว่าการเผชิญอุปสรรคภายนอกคือการเผชิญหน้ากับอุปสรรคภายในจิตใจ ในวันที่แม่มดน้อยพบว่าของที่ตนเองนำไปส่งนั้น ไม่ได้ได้รับความประทับใจจากผู้รับ หลังจากนั้นเธอก็เริ่มสูญเสียเวทมนตร์ของตนเองไปทำให้แม่มดน้อยเสียศรัทธาในตัวเอง แต่แล้วเหตุการณ์ไม่คาดฝันก็เกิดขึ้น เมื่อเรือเหาะที่จอดอยู่ชายฝั่งทะเล เชือกที่ถูกตรึงไว้บนพื้นดินขาดขึ้นมาทำให้เรือลอยไปอย่างไม่มีทิศทางสร้างความหวาดกลัวให้กับผู้คนในเมือง แม่มดน้อยกิกิจึงพยายามที่จะใช้เวทมนตร์อย่างเดียวของเธอคือการชี้นำกว่าอีกครั้งและเธอก็สามารถช่วยเรือลำนั้นไว้ได้ เห็นได้ว่าอุปสรรคใหญ่หลวงไม่ว่าแม่มดหรือมนุษย์ก็ต้องพบพานเหมือนกัน ก็คือการต่อกรกับความอ่อนแอของจิตใจ เมื่อเอาชนะความเชื่อในจิตใจได้ก็จะทำให้สิ่งต่างๆ กลับมามีค่าอีกครั้ง เรื่องราวของแม่มดน้อยที่ต้องเผชิญความขัดแย้งภายในจิตใจ ถูกนำเสนอเป็นหัวใจของเรื่อง Howl's Moving Castel เช่นกัน ในโลกที่มนุษย์อยู่ร่วมกับพอมดแม่มด โซฟี สาวน้อยวัย 18 ปี ถูกสาปให้กลายเป็นคนแก่วัย 90 ปี เธอต้องต่อสู้ด้วยการเอาชนะจิตใจตัวเองให้ยอมรับกับรูปโฉมอันเหี่ยวแห้งภายนอกได้สำเร็จ เมื่อเอาชนะใจตัวเองได้แล้วเธอก็เลือกที่จะช่วยเหลือผู้อื่นแทน ประเด็นหลักของเรื่องนี้จึงอยู่ที่การตามหาหัวใจให้บรรดาพอมดแม่มดที่ลุ่มหลงอยู่กับความสวยงามของรูปร่างหน้าตาภายนอกไม่ให้ถูกปีศาจร้ายในหัวใจของตัวเองกลืนกินจนหมดสิ้น เหมือนกับสังคมปัจจุบันที่ให้ความสำคัญกับลักษณะภายนอกเท่านั้น ถึงแม้ว่าสิ่งที่สำคัญกว่าคือคุณค่าในจิตใจของมนุษย์ก็ตาม

นอกจากการสร้างปมขัดแย้งภายในตัวตน ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันก็เป็นปมปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นในสังคมเห็นได้จากการ์ตูนอนิเมชันของฮายาโอะ มียาซากิ แม้ใน Nausicaä of the Valley of the Wind จะฉายภาพความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติตั้งแต่ต้นเรื่อง เมื่อมนุษย์กล่าวโทษว่าเหล่าแมลงยักษ์ที่อยู่ในป่าเป็นตัวก่อมลภาวะอันเล็ดมโหริม เผ่าพันธุ์มนุษย์ที่มีอยู่อย่างหลากหลายจึงพยายามกำจัดแมลงยักษ์อย่างตัวโอห์มให้หมดสิ้นเพื่อปกป้องโลก

ทั้งๆ ที่ตัวการก่อมลพิษก็คือเหล่ามนุษย์ด้วยกันเอง ในขณะที่มนุษย์กำลังหาทางขัดแย้งกับธรรมชาติ ก็เกิดความขัดแย้งจากการกระทำอันละโมภโลภมากระหว่างมนุษย์ด้วยกันเองที่ต่างฝ่ายต่างไม่ยอมที่จะทำตามกัน ต้องการจะเป็นผู้นำฝ่ายอื่น จนทำให้เจ้าหญิงนาอุซึกาแห่งหุบเขาแห่งสายลมก็ต้องตอบโต้ด้วยการสังหารคนที่มารุกรานเธอเช่นกัน ในทำนองเดียวกันใน Princess Mononoke ความขัดแย้งอาจจะแบ่งฝ่ายระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติเพราะการรุกรานธรรมชาติของมนุษย์ทำให้เกิดสงครามระหว่างคนและเทพ แต่ยิ่งไปกว่านั้นเรื่องนี้ได้เสนอความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์เท่านั้น เทพเจ้าแห่งป่าก็คือตัวละครชนิดหนึ่งที่มีชีวิตจิตใจไม่ต่างกับมนุษย์ เทพหมูป่า เทพหมาป่า หรือเทพวานร ก็เปรียบเสมือนตัวแทนของมนุษย์บนโลกทุกวันนี้ที่มีหลากหลายชนชั้น หลายเผ่าพันธุ์ และเป็นกลุ่มคนชายขอบ ไม่มีปากเสียงเท่ากลุ่มตัวละครคนคนทำเหมืองเหล็ก กลุ่มขุนนาง และเหล่าทหารของโชกุน ซึ่งเทียบเคียงได้กับกลุ่มนักธุรกิจ และนักการเมืองในปัจจุบัน

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

ในการวิเคราะห์แนวคิดในสังคมญี่ปุ่นภายใต้ความเชื่อเรื่องพลังเหนือธรรมชาติในลัทธิชินโต ผ่านผลงานการ์ตูนอนิเมชันของฮายาโอะ มียาซากิ ผู้ศึกษาสามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

ความเชื่อในชินโตได้ปรากฏอยู่ในสังคมญี่ปุ่นตั้งแต่ยุคโบราณ และเป็นความเชื่อที่เก่าแก่ที่สุดความเชื่อหนึ่งทำให้คนญี่ปุ่นมีความใกล้ชิดกับชินโตมาก ลักษณะของคัมภีร์ชินโตมีบทบาทคล้ายกับคัมภีร์เก่าหรือคัมภีร์เดิม (Old Testament) ของศาสนายิวและศาสนาคริสต์ ที่นำเสนอความเชื่อในเรื่องพระเจ้าสร้างโลก แต่หลักการของศาสนาชินโตกล่าวถึงเทพเจ้าหลายองค์ เรียกว่า “พหุเทวนิยม” คือนิยมนับถือเทพเจ้าหลายองค์ (Polytheism) เริ่มจากเทพอิกานากิ-เทพอิซานามิ เป็นเทพผู้สร้างและให้กำเนิดเทพต่างๆ และใช้คำว่า “คามิ” เพื่อหมายถึงสิ่งหนึ่ง สิ่งใดที่ลึกลับ หรือเป็นสิ่งที่น่าเคารพสักการะ เป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ แต่ยังคงคุณภาพของมนุษย์ บางครั้งคามิก็เป็นเทพแห่งธรรมชาติทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นภูเขา ต้นไม้ หรือแม่น้ำ บางทีก็เป็นตัวตนของคุณค่าหรือความดีเป็นได้ทั้งเทพผู้ปกป้องหรือคนสำคัญ ชนชั้นนำของญี่ปุ่นได้สร้างความเชื่อว่าเทพเจ้ามีความสัมพันธ์จักรพรรดิ ทำให้เกิดความเชื่อว่จักรพรรดิเกิดจากเทพเจ้าแล้วค่อยๆ พัฒนาความคิดว่าคนญี่ปุ่นนั้นเป็นลูกหลานของเทพเจ้า เมื่อศาสนาอื่นแพร่เข้ามาสู่ญี่ปุ่นจึงได้ให้ความสำคัญกับตำนานชินโตมากขึ้นเพื่อค่านิยมอิทธิพลของศาสนาอื่น เช่น ศาสนาพุทธ และในช่วงสมัยเมจิจะให้ความสำคัญกับศาสนาชินโตโดยทำให้เป็นศาสนาของรัฐ ทั้งยังเน้นว่าการสอนศาสนาใดๆ ต้องสอดคล้องและสนับสนุนศาสนาชินโตซึ่งถือเป็นศาสนาแห่งรัฐ

จากการศึกษาความเชื่อลัทธิชินโตเกี่ยวกับพลังธรรมชาติผ่านผลงานการ์ตูนอนิเมชันของ ฮายาโอะ มียาซากิทั้ง 11 เรื่อง จะเห็นได้ว่าเนื้อหาของเรื่องมีความเกี่ยวข้องกับลัทธิชินโตอยู่มาก โดยเฉพาะเรื่องพลังเหนือธรรมชาติ คามิหรือเทพเจ้า เช่น เรื่อง My Neighbor Totoro และ Princess Mononoke แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติได้อย่างชัดเจน พลังธรรมชาติของคามิจากทั้งสองเรื่องสามารถช่วยเหลือมนุษย์จากอุปสรรคต่างๆ และยังสามารถปกป้องมนุษย์จากอันตรายได้ ถือเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน

นอกจากนี้มนุษย์กับธรรมชาติยังมีความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งต่อกัน เช่น เรื่อง Nausicaä of the Valley of the Wind เนื่องจากระบบนิเวศน์และอารยธรรมโลกถูกทำลายมนุษย์จึงต้องหาวิธีที่จะสามารถเอาชนะพลังธรรมชาติโดยการก่อสงครามโดยเริ่มจากสงครามที่เกิดขึ้นระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ในการล่าอาณานิคมเพื่อให้เกิดความเป็นใหญ่และสามารถต่อสู้กับสัตว์ร้ายอย่างแมลงยักษ์ได้ จนนำไปสู่สงครามระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

ความสัมพันธ์เหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นจริงในสังคมญี่ปุ่นเนื่องจากความเชื่อชินโตมีความสำคัญกับคนญี่ปุ่นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันแม้ประเทศญี่ปุ่นจะสามารถพัฒนาตนเองจนเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในโลก ทำให้การสร้างภาพยนตร์การ์ตูนมีการสอดแทรกความเชื่อต่างๆ ของคนญี่ปุ่นไม่เพียงแต่ชินโตเท่านั้น ฮายาโอะ มียาซากิ ผู้กำกับการ์ตูนอนิเมชันที่มีชื่อเสียงมากในประเทศญี่ปุ่นเป็นอีกคนหนึ่งถ่ายทอดความเชื่อและลักษณะสังคมญี่ปุ่นได้ดี ภาพยนตร์ของเขาสามารถเป็นภาพแทนความรู้สึกความกังวลที่มีต่อการพัฒนาเทคโนโลยีที่คุกคามความเป็นมนุษย์จนต้องย้อนไปสู่รากเหง้าของตนเองเพื่อหาเกราะกำบังมาต่อสู้กับสิ่งที่ไม่ต้องการ นั่นคือการหวนเข้าหาความเชื่อแบบญี่ปุ่นเหมือนกับการดูอนิเมชันหลายๆ เรื่องของญี่ปุ่น (นับทอง ทองใบ, 2550: 108) ซึ่งการ์ตูนอนิเมชันของฮายาโอะ มียาซากิเองได้บ่งบอกถึงสิ่งที่ญี่ปุ่นได้รับอิทธิพลจากแนวคิดศาสนาชินโตในเรื่อง “ความเชื่อในเทพเจ้า” จึงมีเรื่องราวของเทพเจ้าและวิญญาณเข้ามาเป็นตัวละครสำคัญ ทุกเรื่องมักแสดงให้เห็นถึงว่าเทพเจ้าหรือวิญญาณเหล่านี้ควรให้ความเคารพเพราะพวกเขามักจะช่วยเหลือมนุษย์อยู่เสมอ ตัวละครเทพเจ้าในการ์ตูนอนิเมชันของเขาสามารถสะท้อนความเชื่อในชินโตที่มนุษย์ต้องเคารพนับถือซึ่งหมายถึงคามินั่นเอง การให้ความสำคัญกับทุกสิ่งว่าเป็นเทพเจ้าทุกสิ่งมีวิญญาณ จึงเป็นความเชื่อที่มียาซากิย้ำเตือนให้ผู้ชมเห็นถึงคุณค่าของธรรมชาติที่อยู่รอบตัวมนุษย์มากกว่าจะให้คุณค่ากับวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นจนครอบงำวิถีชีวิตผู้คนในปัจจุบันอย่างเช่นญี่ปุ่นไปจนหมดนั่นเอง (นับทอง ทองใบ, 2550: 109)

“แม้โลกอุดมคติของมียาซากิอาจดูเหมือนเพ้อฝันแค่ไหน ปฏิบัติจริงได้ยากเพียงใด แต่อย่างน้อยที่สุดเขาก็กลัวพอที่จะไม่หลีกหนีความเป็นจริงของสังคม สังคมที่มีความขัดแย้งอยู่ทุกพื้นที่ สังคมที่มีมนุษย์ที่เห็นแก่ตัวและสังคมที่แท่นบูชาวัตถุเช่นปัจจุบัน ซึ่งการนำเสนอแก่นที่สนใจสิ่งรอบตัวมากกว่าจะหยุดอยู่แค่ค้นหาความสุขของตนเองก็ตาม การดำเนินชีวิตแบบอิงกลุ่ม (Collective) ของคนญี่ปุ่นนั้นนอกจากจะเป็นการขยายขอบเขตของแก่นภาพยนตร์อนิเมชัน ซึ่งโลก

ตะวันตกได้ตีความเป็นเพียงเรื่อง บัจเจก (Individual) เป็นความบันเทิงสำเร็จรูปที่ทำเพื่อปลอบประโลมจิตใจผู้ชมเท่านั้น ยังเป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบของผู้รังสรรค์งานศิลปะที่พึงกระทำต่อโลก ซึ่งผู้กำกับน้อยคนนักที่จะกระทำเหมือนเช่นมียาซากิ” (นับทอง ทองใบ, 2550: 112)

จากการวิเคราะห์ลักษณะของชินโตในเรื่องพลังเหนือธรรมชาติที่ถูกถ่ายทอดผ่านการ์ตูนอนิเมชันของฮายาโอะ มียาซากิ จะเห็นได้ว่าจุดประสงค์ของการสร้างภาพยนตร์ยังแฝงไปด้วยอุดมคติที่มีต่อสังคมญี่ปุ่น โดยหวังว่าภาพยนตร์ของเขาจะก่อให้เกิดการพัฒนาแนวคิดของคนญี่ปุ่นในปัจจุบันที่ประเทศญี่ปุ่นมีการพัฒนาอย่างก้าวหน้า การรักษาวัฒนธรรมเดิมของญี่ปุ่นไม่ให้อาจหายไปจากการยอมรับประเพณีทางศาสนาและวัฒนธรรมของต่างชาติที่ถูกนำมาปรับใช้ในสังคมญี่ปุ่นอยู่ตลอดเวลา เมื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างความเชื่อของคนญี่ปุ่นกับการ์ตูนอนิเมชันของ ฮายาโอะ มียาซากิ ในการพัฒนาแนวคิดของคนญี่ปุ่น ปรากฏลักษณะเด่นของคนญี่ปุ่นว่าการปรับหรือเปลี่ยนวัฒนธรรมดังกล่าวนี้มิได้ทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของญี่ปุ่นถูกทำลายลงแต่กลับทำให้ศาสนาและวัฒนธรรมของญี่ปุ่นเองได้ถูกผสมผสานเข้ากับศาสนาและวัฒนธรรมอื่นๆ ได้อย่างดี ภาวะทางภูมิศาสตร์ของญี่ปุ่นที่อยู่ใกล้พอที่จะรับวัฒนธรรมของแผ่นดินใหญ่อย่างเอเชีย แต่ก็ไกลเกินกว่าที่จะรุกรานได้ง่ายๆ ในสมัยนั้น ญี่ปุ่นเองจึงไม่ได้รับความกดดันจากอิทธิพลภายนอก วัฒนธรรมเก่าญี่ปุ่นก็ไม่เคยถูกทำลายด้วยวัฒนธรรมใหม่ ทำให้วัฒนธรรมใหม่ได้หลังไหลเข้ามาจนทำให้วัฒนธรรมเดิมนั้นเจริญงอกงามยิ่งขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่องนี้ผู้ศึกษาได้เห็นถึงประโยชน์จากการจัดทำคือ

ประการแรก ทำให้มีความรู้ความเข้าใจความเชื่อลัทธิชินโตเกี่ยวกับพลังธรรมชาติของสังคมญี่ปุ่นในอดีตถึงปัจจุบัน

ประการที่สอง ทำให้ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิดเรื่องพลังเหนือธรรมชาติในลัทธิชินโตผ่านการ์ตูนอนิเมชันของฮายาโอะ มียาซากิ ทั้ง 11 เรื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทุกเรื่องมีการสอดแทรกแนวคิดดังกล่าว

ประการสุดท้าย ทำให้ผู้ศึกษาสามารถวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างความเชื่อของคนญี่ปุ่นกับการตัดสินใจเมื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดของคนญี่ปุ่น

ประเด็นเกี่ยวกับชินโตยังมีเรื่องอื่นๆ ที่สำคัญนอกจากเรื่องพลังเหนือธรรมชาติที่นำศึกษาสามารถศึกษาวิจัยต่อไปได้ เช่น การมองโลกในแง่ดีของญี่ปุ่นซึ่งเป็นความเชื่อที่ปรากฏในลัทธิชินโตสามารถแก้ไขปัญหาสังคมญี่ปุ่นได้หรือไม่ และสื่อต่างๆ สามารถทำให้ลัทธิชินโตได้เผยแพร่ไปยังประเทศอื่นๆ หรือไม่อย่างไร เพราะเนื่องจากประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีการแข่งขันภายในสูงรวมถึงการพัฒนาด้านเทคโนโลยีให้ก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลาทำให้เกิดปัญหาขึ้น เช่น การฆ่าตัวตายเพื่อหนีปัญหา การทำลายธรรมชาติเพื่อพัฒนาประเทศ ซึ่งขัดกับชินโตที่สอนให้มองโลกในแง่ดีเคารพนับถือเทพเจ้า และมองทุกอย่างให้เป็นคามิได้ ไม่ว่าจะเป็น ภูเขา ต้นไม้ แม่น้ำ เป็นต้น

บรรณานุกรม

หนังสือและเอกสารตีพิมพ์ภาษาไทย

นับทอง ทองใบ. (2551). **ฉีกขนบแอนิเมชัน เอกลักษณะของฮาयाโอะ มิตาซึกิ นักฝันแห่ง ตะวันออก**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : แปลนพริ้นติ้ง จำกัด.

เพ็ญศรี กาญจนมัย. (2524). **ชินโต จิตวิญญาณของญี่ปุ่น**. กรุงเทพฯ : วรุณการพิมพ์.

บัณฑิต ประดิษฐ์นวงษ์. (2539). **คนญี่ปุ่นคิดอย่างไรกับ....** กรุงเทพฯ : เซอิอุน จำกัด.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2513). **ศาสนาเปรียบเทียบ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : เกษมบรรณกิจ.

คอสมอส [นามแฝง]. (2544). **ตำนานเทพญี่ปุ่น**. นนทบุรี : ธารบัวแก้ว.

เพ็ญศรี กาญจนมัย. (2530). **อารยธรรมญี่ปุ่น**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะ
สังคมศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์

อรรถยา สุวรรณระดา. (2557). **พืช สัตว์ ตัวเลข กับตำนานยุคเทพเจ้าของญี่ปุ่น**. วีพริ้นท์.

อรรถยา สุวรรณระดา. (2553). **เรียนรู้ตำนานเทพญี่ปุ่นจากวรรณกรรมโคจิกิ**. แอคทิฟ พริ้นท์
จำกัด.

เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

มธุรส ศรีนวลรัตน์. (2558). **ศาสนาชินโต**. เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2558. เข้าถึงได้จาก

<http://www.crs.mahidol.ac.th/thai/shinto00.htm>

หมะเมียะคณะสังคม [นามแฝง]. (2551). **Spirited Away กับภาพสะท้อนตัวตนของคนในโลก
สมัยใหม่**. เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2558. เข้าถึงได้จาก

<http://www.oknation.net/blog/philosoanthro/2008/04/06/entry-2>

Cammy. (2554). 10 อนิเมชั่นที่ดีที่สุดของฮายาโอะ มิยาซากิ. เข้าถึงเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2559.

เข้าถึงได้จาก <http://writer.dek->

d.com/cammy/story/viewlongc.php?id=125456&chapter=134

Deep Film. (2014). *Spirited Away*. เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2558. เข้าถึงได้จาก

<http://deepfilm.net/2014/08/23/deepfilm-spirited-away/>

Momoko [นามแฝง]. (2557). *วัฒนธรรมญี่ปุ่นในการ์ตูน*. เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2558.

เข้าถึงได้จาก <http://www.marumura.com/culture/?id=4949>